

UiO • Det juridiske fakultet

Dagens lovgivning anvendt på privatpersoners bruk av sosiale medier

Vern av ytringsfrihet og hensyn til andres krav på vern av privatliv og
omdømme

Kandidatnummer: 755

Leveringsfrist: 25. april 2014

Antall ord: 15 537

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	1
1.1.1	Menneskerettighetenes stilling i norsk rett	1
1.1.2	Sosiale medier	2
1.2	Problemstilling	3
1.3	Avgrensning	3
1.4	Rettskilder og metode	3
1.5	Begrepsforklaring	5
1.6	Historikk	6
1.6.1	Sosiale medier	7
1.7	Den videre fremstilling	8
2	GJELDENE RETT	9
2.1	Reglenes rettslig plassering	9
2.1.1	Grunnloven § 100	9
2.1.2	Den europeiske menneskerettskonvensjonen artikkel 10	10
2.1.3	Den europeiske menneskerettskonvensjonen artikkel 8	13
2.2	Privatlivets fred	16
2.2.1	”Ambulansesjåfør-saken”. Rt. 2014 s. 152. Et uttrykk for gjeldende rett	18
2.2.2	Den europeiske menneskerettsdomstolen, EMD ”Case of Lillo-Stenberg and Sæther v. Norway”	22
2.3	Ærekrenkelser og omdømmevern	24
2.3.1	Skadeerstatningsloven § 3-6	26
2.3.2	Utviklingen av den nye skadeerstatningsloven § 3-6a	27
3	PERSONKRENKELSER VED BRUK AV SOSIALE MEDIER	29
3.1	De nye ”publistene”	29
3.2	Skriftlig v. muntlig utsagn	31
3.3	Avveiningen mellom ytringsfrihet og æres- og privatlivsvernet	33
3.4	Internett glemmer ikke	40
3.5	Retten til eget bilde	41

3.5.1	Sosiale medier overtar rettighetene til det privatpersoner publiserer	44
3.6	Dele-kulturen.....	45
3.7	Slettmeg.no.....	48
4	AVSLUTNING	50
5	LITTERATURLISTE.....	52

1 Innledning

Ytringsfrihet er en rettighet som alle i kraft av å være menneske besitter. I Norge er ytringsfriheten rettslig forankret i Grunnloven og i internasjonale konvensjoner Norge er bundet av.¹ Eventuelle begrensninger i ytringsfriheten må begrunnes. Ved å benytte seg av ytringsfriheten gjør man dette under rettslig ansvar med hensyn til eventuelle overtredelser av slike begrensninger.² Innskrenkninger i ytringsfriheten kan bare foretas hvis de kolliderer med andre verneverdige interesser i et demokratisk samfunn som veier tyngre enn retten til ytringsfrihet.

1.1.1 Menneskerettighetenes stilling i norsk rett

Utrykkene dualisme og monisme har tradisjonelt blitt brukt til å forklare forholdet mellom folkeretten og den nasjonale retten for en stat. Etter det dualistiske systemet kreves det en særskilt akt for at en ratifisert traktat kan anvendes direkte i en intern rett. Etter det monistiske system anses en ratifisert traktat som en direkte integrert del av den interne retten.³

Norge har lagt et dualistisk system til grunn. Dette innebærer at det er nødvendig med en særskilt gjennomføring for at traktater skal få samme rettslig status som nasjonal lovgivning.⁴ Gjennom presumpsjonsprinsippet har også ikke –innarbeidede konvensjoner fått rettskildemessig status i Norge.⁵ Dersom flere ulike tolkninger av en norsk lov er mulig, men bare den ene er i overenstemmelse med folkeretten, skal rettsanvenderen legge til grunn den tolkningen som samsvarer med folkeretten.⁶

Den europeiske menneskerettskonvensjonen heretter kalt EMK, ble inkorporert i norsk rett gjennom lov om styrkning av menneskerettighetenes stilling i norsk rett.⁷ Etter menneskerettighetsloven (heretter mnskrl.) § 3 skal menneskerettighetskonvensjonen ved motstrid alltid gå foran intern norsk lovgivning. Jf. Lex superior prinsippet gir dette EMK en slags mellom-

¹ Wessel-Aas (2013) s. 73

² Wessel-Aas (2013) s. 73-74

³ Ot.prp. nr. 33 (2004-2005) pkt. 8.2-1

⁴ Ot.prp. nr. 33 (2004-2005) pkt. 8.2.2

⁵ Ot.prp. nr. 33 (2004-2005) pkt. 8.2.2

⁶ NOU 1993:18 s. 70

⁷ Lov av 21. mai 1999 nr. 30

stilling mellom Grunnloven og lov. Grunnloven (heretter GrL.) § 110 C gir menneskerettighetene en ekstra styrket posisjon i Norge, da den pålegger statens myndigheter ansvaret for at menneskerettighetene respekteres og sikres.

1.1.2 Sosiale medier

I dagens samfunn har sosiale medier blitt en av de grunnleggende måtene vi mennesker kommuniserer med hverandre på, og en stor del av vår hverdag. På et kommunikasjonsplan ”visker” sosiale medier ut grensene mellom mennesker og gjør kommunikasjonen effektiv. Sosiale medier besitter egenskaper som gjør at delingen av informasjon, bilder og lignende på en hurtig måte spres og deles med en stor krets av ulike mottakere.

Bruken av sosiale medier kan føre til spørsmål rundt lovgivningen som ikke har vært reist tidligere. Dette kan komme som et resultat av tilgjengeligheten rundt sosiale medier og de funksjonene innenfor denne teknologien som gjør at spredningen av informasjon over nettet blir enkel, rask og effektiv.

I dagens lovgivning finnes det ingen lover som spesifikt regulerer begrensningene innenfor ytringsfriheten anvendt på privatpersoners bruk av sosiale medier. Grunnloven, straffeloven, skadeerstatningsloven og EMK for å nevne noen, er lover som henholdsvis regulerer ytringsfriheten, vernet om privatlivets fred og ærekrenkelser. Bestemmelsene innenfor disse lovene er teknologinøytrale. Dette innebærer at de kan anvendes på flere forhold og ikke spesifikt er forbeholdt ytringsfrihet og forhold som omhandler for eksempel pressen. Lovenes teknologinøytralitet medfører at sosiale medier omfattes.

Ytringsfrihetens grenser i forhold til pressen har gjentatte ganger vært behandlet i norske domstoler og i Den europeiske menneskerettighetsdomstolen, heretter EMD, hvor Norge har vært tiltalt for krenkelse av menneskerettighetene ved flere anledninger. Anført på sosiale medier finnes det hittil ingen bred praksis på dette området.

”Blogger-saken”, TOBYF-2013-39383, som blir behandlet nærmere nedenfor er den første saken i Norge som direkte behandler sosiale medier. I denne saken ble en blogger dømt til midlertidig forføyning, som medførte betaling av saksomkostninger og fjerning av blogginnlegg. Denne saken kan statuere et eksempel på en type konflikt som kan oppstå ved privatper-

soners bruk av sosiale medier, og en type problemstilling som Norge kan få flere av i fremtiden.

1.2 Problemstilling

Ytringsfrihet er en grunnleggende menneskerett. En vesentlig begrensning i ytringsfriheten, er regler som forbyr krenkelser av andre menneskers personvern – herunder vernet om privatlivets fred og vernet om den enkeltes omdømme.

Før fremveksten av Internett, og særlig de såkalte sosiale medier, var disse begrensningene noe som i rettspraksis først og fremst ble behandlet i saker mellom pressen og personer som pressen omtalte. Personvernet gjelder imidlertid også overfor andre privatpersoners ytringer.

Jeg vil i oppgaven behandle nærmere hvordan disse begrensningene i ytringsfriheten gjør seg gjeldende på privatpersoners bruk av sosiale medier.

1.3 Avgrensning

I oppgaven skal jeg ta for meg ulike begrensninger i ytringsfriheten som er begrunnet i andre privatpersoners rett til vern av privatlivets fred, og vern av omdømme.

Oppgaven behandles etter gjeldende norsk lov og norsk jurisdiksjon. Det forutsettes at ytreren og den omtalte er bosatt og befinner seg i Norge. Dette innebærer at eventuelle spørsmål vedrørende valg av jurisdiksjon og lov ikke vil bli behandlet.

1.4 Rettskilder og metode

I denne oppgaven anvender jeg tradisjonell juridisk metode, som innebærer å veie ulike relevante rettskilder opp mot hverandre for så å komme frem til et resultat.⁸ Slutninger må trekkes fra de enkelte faktorer og harmoniseres⁹. I denne oppgaven innebærer dette at de vesentlige rettskildene består av norske lovbestemmelser og deres forarbeider, samt rettspraksis som omhandler krenkelser av privatlivets fred og krenkelser av omdømmet.

⁸ Metode fremstilt av Torstein Eckhoff og Helgesen 2001

⁹ Eckhoff (2000) s. 27

Ytringsfriheten og personvernet er beskyttet av EMK. EMK ble undertegnet 4. november 1950. Norge ratifiserte denne i 1953, samme året som konvensjonen trådte kraft.¹⁰ Som tidligere nevnt er EMK inkorporert som norsk lov etter menneskerettsloven.¹¹ På bakgrunn av dette vil EMK og rettspraksis fra EMD om forholdet mellom ytringsfrihet og personvernet være rettskildefaktorer med vesentlig relevans.

EMK er også gjeldende i øvrige europeiske land, slik at rettspraksis fra disse landenes domstoler kan være av relevans. Dette gjelder bare i den grad de anvender EMK i begrunnelsen for resultatet av dommen.

Rettspraksis på området dreier seg hittil i hovedsak om saker vedrørende pressens ytringsfrihet. I oppgaven anvender jeg denne rettspraksisen for å utlede hva gjeldende rett på området består i, for så å anvende denne på privatpersoners bruk av sosiale medier.

I oppgaven vil jeg anvende en svensk avgjørelse avsagt i Gøteborgs Tingrett 25.06.13, ”Instagram-dommen”. I denne saken ble det tatt ut offentlig tiltale mot to jenter for grove ærekrenkelser ved bruk av det sosiale mediet Instagram. Jeg vil anvende denne dommen som argumentasjon og i illustrasjonsøyemed ved bruken av Instagram i Norge. Denne dommen kan være retningsgivende da vi kan komme til å stå ovenfor lignende problemstillinger i Norge i fremtiden.

Som sagt innledningsvis er reglene vedrørende ytringsfrihet og ærekrenkelser teknologinøytrale. Dette innebærer at lovreglene som regulerer ytringsfriheten, vernet om privatlivets fred og ærekrenkelser ikke forutsetter at ytringen må ha foregått i en spesiell form for å gjøre seg gjeldende. På nåværende tidspunkt eksisterer det ingen regler, eller lover som særskilt regulerer privatpersoners bruk av sosiale medier.

¹⁰ Ruud og Ulfstein (2006) s.242

¹¹ Lov av 21. mai 1999 nr. 30

1.5 Begrepsforklaring

Sosiale medier

Elisabeth Staksrud oversetter en definisjon av sosiale medier i sin bok ”Digital mobbing”, Oslo 2013 s.29;

”Sosiale medier kan defineres som former for elektronisk kommunikasjon (slik som websider for sosiale nettverk eller mikroblogging) hvor brukerne kan skape nettbaserte miljø for å dele informasjon, ideer, personlige meldinger, videoer og annet innhold”.¹²

Android-telefon

Android er et operativsystem for mobiltelefoner og nettbrett utviklet av Android Inc.¹³ Android systemer blir hyppig brukt på såkalte smarttelefoner. Eksempler på smarttelefoner er HTC-telefoner og iPhone.

iPhone

iPhone er en linje smarttelefoner designet og markedsført av Apple Inc. Enheten har en flere-berøringsskjerm og respondere ved at man tar på skjermen. Telefonen har mange bruksområder, hvorav apps og internettsurfing står sentralt.¹⁴

App

App er en forkortelse for applikasjon. Det er en programvareløsning laget for smarttelefoner og nettbrett. Appene er tilgjengelig gjennom digitale distribusjonsplattformer, hvorav de største er Apples ”Appstore” og Google Play for Android.¹⁵

Blogg

Det Store Norske leksikon på nett, definisjon utformet av Anne Eilertsen, definerer Blogg på følgende måte;

¹² Definisjonen er oversatt av Elisabeth Staksrud i boken ”Digital mobbing”, Oslo 2013 s. 30. Forfatteren har selv hentet definisjonen fra Merriam Websters ordbok (på nett), se www.merriam-webster.com

¹³ Det store norske leksikon på nett. Lenke hentet 15.04.14. <http://snl.no/Android>

¹⁴ Det store norske leksikon på nett. Lenke hentet 15.04.14. <http://snl.no/iPhone>

¹⁵ Det store norske leksikon på nett. Lenke hentet 15.04.14. <http://snl.no/app>

”Blogg, kort for ”web-logg”, form for personlig journal som publiseres på World Wide Web. Blogger varierer i uttrykk, design og tiltenkt målgruppe fra de enkleste og mest private betraktninger til seriøse journalistiske publikasjoner. Noen omhandler primært teknologiske temaer, og fungerer nærmest som fagpublikasjoner innen spesielle områder. En blogg kan også betegne et nettsted av samme type, men med flere bidragsytere og et avgrenset emneområde”.¹⁶

Facebook

Facebook er en sosial nettverkstjeneste, gjerne omtalt som et nettsamfunn eller sosiale medier. Brukerne av Facebook kan lage profiler med navn, bilde, interesser og annen informasjon. Tjenesten gjør det mulig å bygge opp et personlig nettverk ved å legge til andre brukere som ”venner”.¹⁷

Twitter

Twitter er en mikrobloggtjeneste der brukerne kan skrive og lese korte oppdateringer på maksimalt 140 tegn. Korte oppdateringer kalles ”Tweets” og deling av andres Tweets eller lenker kalles ”Retweet”.¹⁸

1.6 Historikk

Innenfor norsk lovgivning er det Grl. § 100 som forankrer den generelle ytringsfriheten, jf. ordlyden i Grl. § 100 første ledd; ”Ytringsfrihed bør finde Sted”. Denne paragrafen stod uendret fra 1814 frem til 2004 da den reviderte paragrafen trådte i kraft.¹⁹ Bestemmelsens ordlyd viser at enhver rettslig begrensning i ytringsfriheten må kunne forsvares holdt opp mot ytringsfrihetens begrunnelse i sannhetssøken, demokrati og individets frie meningsdannelse.²⁰

¹⁶ Det Store Norske leksikon på nett, lenke hentet 06.03.14. Definisjon skrevet av Anne Eilertsen. <http://snl.no/blogg>

¹⁷ Begrepsforklaring innhentet fra ”Store norske leksikon” på nett. Lenke hentet 19.04.14. <http://snl.no/Facebook>

¹⁸ Begrepsforklaring innhentet fra det ”Store norske leksikon” på nett. <http://snl.no/Twitter>

¹⁹ Wessel-Aas, Norsk presses historie, Imperiet vakler, bind 3, ”Paradigmeskifte i pressefriheten” (2010) s. 468

²⁰ Wessel-Aas, Norsk presses historie, Imperiet vakler, bind 3, ”Paradigmeskifte i pressefriheten” (2010) s. 486

Norge har vært folkerettslig tilsluttet EMK, siden ikrafttredeisen i 1953.²¹ Etter vedtagelsen av menneskerettsloven, gjelder EMK direkte som norsk rett. Det er henholdsvis EMK artikkel 10 og 8 som regulerer ytringsfriheten og vernet om privatlivets fred og omdømme.

1.6.1 Sosiale medier

Sosiale medier er et nytt begrep og ble brukt for første gang i norske medier i 2006.²² ”Sosiale medier” har eksistert lenge før man tok i bruk denne termen. Det vi på norsk omtaler som sosiale medier er i hovedsak det samme som innenfor forskningen blir omtalt som; ”social network sites”, på norsk sosiale nettverkssider.

Sosiale nettverkssider innebærer at personer kan konstruere en offentlig eller halv-offentlig profil innenfor et begrenset system, lage en liste over andre brukere som de har en relasjon eller kobling til og navigere seg gjennom sin egen og andres lister over relasjoner.²³ Dette er den mest utbredte definisjonen på sosiale nettverkssider av boyd og Ellisons fra 2007.

Statistisk sentralbyrå, herunder Norsk mediebarometer viser at befolkningens bruk av internett øker for hvert år. I 2013 var det 85 % av befolkningen mellom 9 og 79 år som på en gjennomsnittsdag benyttet seg av internett. I 2012 var andelen på 80 %, slik at det har vært en økning på 5 %.²⁴ På figuren²⁵ kan man se at bruken av internett har steget markant fra 1997 og frem til 2013. Innenfor bruken av internett faller også bruken av andre tjenester som Google, Wikipedia og lignende, men de sosiale mediene har likevel en stor plass innenfor anvendelsen.

²¹ Wessel-Aas, Norsk presses historie, Imperiet vakler, bind 3, ”Paradigmeskifte i pressefriheten” (2010) s. 468

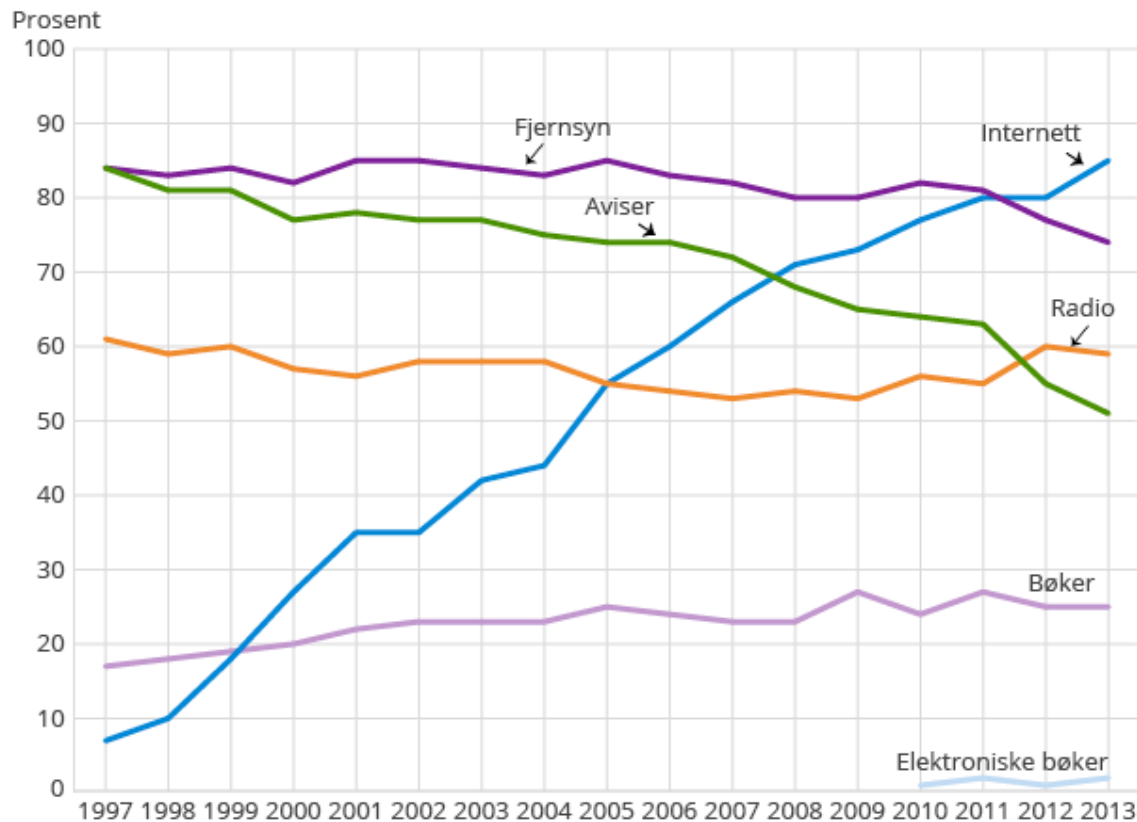
²² Aalen (2012) s. 15

²³ Aalen (2012) s. 16 jf. Boyd & Ellison (2007)

²⁴ Statistisk sentralbyrå, lenke lastet ned 18.04.14. <http://www.ssb.no/medie/>

²⁵ Figur hentet på Statistisk sentralbyrå sin nettside. Lenke lastet ned 14.04.14. <http://www.ssb.no/medie/>

Figur 1. Andel som brukte ulike massemedier en gjennomsnittsdag, alder 9-79 år

1.7 Den videre fremstilling

Den videre fremstillingen er delt inn i to deler, etterfulgt av en avslutning vedrørende dagens lovverk. Spørsmålet er om dagens lovgivning er tilstrekkelig for den nye teknologien og endringene i samfunnet.

Oppgavens første del, pkt. 2.0 flg. omhandler gjeldende rett med hensyn til henholdsvis privatlivets fred og omdømmevernet, basert på nyere rettspraksis. I oppgavens andre del, pkt. 3.0 flg. tar jeg for meg anvendelse av gjeldende rett anført på privatpersoners bruk av sosiale medier.

2 Gjeldende rett

I denne delen vil jeg gjøre rede for gjeldende rett. Herunder rettsreglene og rettspraksis som regulerer ytringsfriheten, vernet om privatlivets fred og omdømme. Det finnes en rekke rettspraksis innenfor feltet, særlig fra EMD. Hovedvekten har jeg lagt på nyere rettspraksis både fra Høyesterett og EMD som har prinsipielt størst interesse. Jeg vil i oppgavens pkt. 3.0 flg. anvende gjeldende rett på privatpersoners bruk av sosiale medier.

2.1 Reglenes rettslig plassering

2.1.1 Grunnloven § 100

Jon Gisle definerer ytringsfrihet som ”rett til fritt å gi uttrykk for sine meninger om politikk, religion, moral og andre forhold”.²⁶

Grl. § 100 første ledd fastslår at ytringsfrihet skal finne sted. Grunnloven ble totalrevidert i 2004 og annet ledd i den reviderte paragrafen lyder som følger;

”Ingen kan holdes retslig ansvarlig for at have meddelt eller modtaget Oplysninger, Ideer eller Budskab, med mindre det lader sig forsvare holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelse i Sandhedssøgen, Demokrati og Individets frie Meningsdannelse. Det retslige Ansvar bør være forskrevet i Lov”.

Paragrafens annet ledd fastsetter hovedbetingelsene for at myndighetene skal kunne gjøre unntak i form av offentligrettslige inngrep overfor noen som utøver sin ytringsfrihet.²⁷ Dette innebærer at ethvert inngrep i ytringsfriheten må kunne forsvares ut fra de tre hovedbegrunnelsene for ytringsfrihet; sannhetssøken, demokrati og individets frie meningsdannelse. Inngrepet må også være hjemlet i lov.²⁸

At inngrepet må være hjemlet i lov innebærer at Stortinget må ha gitt uttrykk for eller vedtatt i lov at følgende type ytring er lovstridig og kan føre til sanksjoner, for eksempel straff eller erstatning. Domstolene må i hver enkelt sak ta selvstendig stilling til om det aktuelle inngrepet lar seg forsvare ut fra hensynene ovenfor.

²⁶ Gisle (2007) s. 368

²⁷ Wessel-Aas (2013) s. 75

²⁸ Wessel-Aas (2013) s. 76

Etter revideringen av Grl. § 100 i 2004 ønsket man at den skulle gi uttrykk for det moderne Norges syn på en av våre mest grunnleggende verdier og forutsetninger for et demokratisk samfunn.²⁹

2.1.2 Den europeiske menneskerettskonvensjonen artikkel 10

EMK artikkel 10 beskytter den alminnelig ytringsfriheten i likhet med Grl. § 100.

EMK artikkel 10 nr. 1 fastslår at ”Everyone has the right to freedom of expression”. Oversatt til norsk; Enhver har rett til ytringsfrihet”. Det følger direkte av ordlyden i EMK artikkel 10 nr. 1 at både retten til å motta og framsette ytringer, er omfattet av konvensjonsvernet. Denne presiseringen innebærer at man ikke bare har en frihet til å ytre seg men også et krav på at eventuelle mottakere fritt skal kunne få tilgang til ytringene. På en annen side har man ikke har krav på å få informasjon som ”eieren” ikke ønsker å gi fra seg. Unntak her kan være hvis for eksempel offentlige myndigheter ønsker å hemmeligholde informasjon av stor samfunns-messig betydning.³⁰

Innenfor ytringsfriheten i EMK artikkel 10, skilles det mellom faktaopplysninger og verddivurderinger. Faktaopplysninger er dårligere beskyttet av ytringsfriheten enn verddivurderinger. Rettslig sett stilles det strengere krav til om skadelige fakta-ytringer har forankring i faktum enn til skadelige verddivurderingers faktiske forankring.³¹ I EMDs avgjørelse ”Lingens v Austria” fra 1986 punkt 46, uttaler retten at verddivurderinger er en fundamental del av retten som er sikret av EMK artikkel 10. Det er tale om en slags rett til å ha en mening. Baserer ytringen seg på en fakta-opplysning stilles det deretter strengere krav til bevis for at ytringen er holdbar. I sammenligning med Grl. § 100, inneholder EMK artikkel 10 en type ”meningsfrihet”, som ikke er omfattet av ordlyden i Grunnloven.

EMK artikkel 10 skiller videre ikke mellom de som ytrer seg, noe som medfører at alle har det samme startstedet.³²

²⁹ Wessel-Aas, Norsk presses historie, Imperiet vakler, bind 3. ”Paradigmeskifte i pressefriheten” (2010) s. 486

³⁰ Høstmælingen (2003) s. 252

³¹ Høstmælingen (2003) s. 252

³² Høstmælingen (2003) s. 251

Etter EMK artikkel 10 nr. 2 kan ytringsfriheten innskrenkes. Artikkelen punkt to stiller opp vilkår som gir myndighetene grunnlag til å begrense ytringsfriheten. Begrensninger kan gjøres i form av ”formregler, vilkår, innskrenkninger eller straffer”. Men disse begrensningene kan bare la seg gjøre hvis tre vilkår er oppfylt. De tre vilkårene er som følger; At inngrepet følger av lov, at inngrepet søker å nå ett eller flere av de oppstilte formålene i artikkelen og endelig at inngrepet er ”nødvendig i et demokratisk samfunn”.³³

Frie ytringer kan komme i konflikt med retten andre personer har til vern av omdømme. Den voksende tilgangen til massemedier og medienes økte personfokusering vil medføre økt nødvendighet i å balansere hensynet til ytringsfrihet mot ”offerets” individuelle situasjon.³⁴ Inngrep begrunnet i hensynet til andres omdømme er nevnt blant de legitime formålene i EMK artikkel 10 nr.2.

2.1.2.1 Norsk rett, pressefrihet og EMK

Det var et såkalt paradigmeskifte innenfor pressefriheten da Norge i løpet av ett år, fra mai 1999 til mai 2000 ble dømt tre ganger for krenkelse av EMK artikkel 10, retten til ytringsfrihet. Alle de tre dommene var fellende norske injuriedommer behandlet av Høyesterett som siste instans.³⁵ De fellende dommene var; EMDs dom av 20.05.1999 ”Bladet Tromsø mot Norge”, EMDs dom av 25.11.1999 ”Nilsen og Johnsen mot Norge” og EMDs dom av 02.05.2000 ”Bergens Tidende mot Norge”.³⁶

2.1.2.1.1 *Bladet Tromsø mot Norge*

I EMDs dom av 20. mai 1999 ”Bladet Tromsø mot Norge”, ble Norge for første gang i historien dømt for krenkelse av ytringsfriheten artikkel 10, brudd på menneskerettighetene i EMD.³⁷ Saken omhandlet Bladet Tromsø som hadde gjengitt opplysninger fra en rapport som var unntatt offentligheten. EMD var av den oppfatning at hensikten med reportasjen til Bladet Tromsø ikke var å skade selfangernes ære, men å initiere til en offentlig debatt omkring regu-

³³ Høstmælingen (2003) s. 253

³⁴ Høstmælingen (2003) s. 256

³⁵ Wessel-Aas, Norsk presses historie, Imperiet vakler, bind 3 ”Paradigmeskifte i pressefriheten” (2010) s. 465

³⁶ Wessel-Aas, Norsk presses historie, Imperiet vakler, bind 3. ”Paradigmeskifte i pressefriheten” (2010) s. 528

³⁷ Wessel-Aas, Norsk presses historie, Imperiet vakler, bind 3 ”Paradigmeskifte i pressefriheten” (2010) s. 476

leringen av selfangernæringen.³⁸ Flertallet i EMDs storkammer kom frem til at det var en krenkelse av EMK artikkel 10 å domfelle Bladet Tromsø.³⁹

Dommen viser at EMD er opptatt av å beskytte medias funksjon i et demokratisk samfunn som informasjonsformidler.⁴⁰

2.1.2.1.2 Nilsen og Johnsen mot Norge

Den 25. november 1999 ble Norge for annen gang dømt når EMD avsa dom i saken ”Nilsen og Johnsen mot Norge”. Saken omhandlet uenigheter mellom Professor Anders Bratholm på den ene siden mot Arnold Nilsen (tidligere formann i Norsk Politiforbund) og politimann Jan G. Johnsen på den andre siden. Byretten gav professor Bratholm medhold. Saken ble anket til Høyesterett som avviste både anken og motanken. Nilsen og Johnsen klaget saken inn for Menneskerettighetsdomstolen for brudd på EMK artikkel 10.

EMD konkluderte med at ytringene var beskyttet av EMK artikkel 10. Årsaken til dette var at EMD kom frem til at ytringene på ytringstidspunktet hadde et faktisk fundament.⁴¹

Dommen viser at EMD skiller klarere mellom beskyldninger og faktiske forhold som det kan føres bevis for og verdivurderinger/karakteristikker som det ikke lar seg føre bevis for.⁴²

2.1.2.1.3 Bergens Tidende mot Norge

Den tredje gangen EMD avsa dom mot Norge var 2 mai. 2000 ”Bergens Tidende mot Norge”. Saken omhandlet Bergen Tidens formidling av kritikk overfor en plastisk kirurg ved navn Røv, fra en rekke tidligere pasienter.⁴³ Røv saksøkte avisen og vant frem i byretten men tapte i lagmannsretten. Røv anket til Høyesterett hvor han fikk medhold. Høyesterett konkluderte med at det forelå en ulovlig ærekrenkelse. Bergens Tidende klaget saken inn for EMD for

³⁸ Eggen (2002) s.883

³⁹ NOU 2011:12 kapittel 13, pkt.13.2.1 s. 152

⁴⁰ Eggen (2002) s. 887

⁴¹ Eggen (2002) s. 937-945

⁴² Wessel-Aas, Norsk presses historie, Imperiet vakler, bind 3. ”Paradigmeskifte i pressefriheten” (2010) s. 478

⁴³ Wessel-Aas, Norsk presses historie, Imperiet vakler, bind 3. ”Paradigmeskifte i pressefriheten” (2010) s. 478

brudd på EMK artikkel 10 og fikk medhold. EMD la vekt på at Bergens Tidende hadde forøkt å gjengi kvinnenens kritikk på en korrekt måte. EMD fremhevet videre at Bergens Tidende også hadde publisert en rekke artikler som tok Røv i forsvar. Reportasjene vurdert helhetlig var verken overdrevne, villende eller ubalanserte uttalte EMD.⁴⁴

2.1.2.1.4 Brudd på den gamle tilnærmingen – benyttelsen av EMK i norsk rett

Utgangspunktet for norsk rett om hvordan EMK skal benyttes fikk en slags løsning etter plenumsdommen ”Böhler-saken” Rt. 2000 s. 996. Utgangspunktet ble at når norske domstoler skal ta stilling til EMK skal de benytte samme metode for tolkningen som EMD og utfra denne vurderingen foreta en selvstendig tolkning.⁴⁵

Det endelige brudd med den gamle tilnærmingen, som gikk ut på at domstolene tok utgangspunkt i den strafferettslige innfallsvinkelen hvor hensynet til ytringsfriheten i unntakstilfeller kunne føre til at et ellers straffbartforhold ikke var rettstridig, ble markert med dommen ”Nordlandsposten” Rt. 2002 s. 764.⁴⁶ Denne dommen er i tråd med EMKs rettsanvendelse basert på en rettighetsbaserte tilnærming, hvor hensynene til ytringsfriheten på en klarere måte kommer frem.⁴⁷

Etter det såkalte paradigmeskifte innenfor norsk rett har Norge fått en fullstendig ny rettstilstand på området, helt uten lovgivers medvirkning. Dette kommer til å prege jussen i alle saker som angår begrensninger i pressefriheten, også utenfor injurierettens område.⁴⁸

2.1.3 Den europeiske menneskerettskonvensjonen artikkel 8

EMK artikkel 8 gir den enkelte et krav på respekt for sitt privatliv, sitt hjem og sin korrespondanse. Et eventuelt inngrep etter EMK artikkel 8 nr. 1 kan legitimeres hvis vilkårene i EMK

⁴⁴ Eggen (2002) s. 952-956

⁴⁵ Wessel-Aas, Norsk presses historie, Imperiet vakler, bind 3. ”Paradigmeskifte i pressefriheten” (2010) s. 480

⁴⁶ Wessel-Aas, Norsk presses historie, Imperiet vakler, bind 3. ”Paradigmeskifte i pressefriheten” (2010) s. 482

⁴⁷ Wessel-Aas, Norsk presses historie, Imperiet vakler, bind 3. ”Paradigmeskifte i pressefriheten” (2010) s. 482

⁴⁸ Wessel-Aas, Norsk presses historie, Imperiet vakler, bind 3. ”Paradigmeskifte i pressefriheten” (2010) s. 482

artikkel 8 nr. 2 være oppfylt.⁴⁹ Vilkårene lyder som følger; Inngrepet må ha hjemmel i lov, ha et relevant formål og det må være nødvendig i et demokratisk samfunn.⁵⁰

I forhold til pressefriheten forelå det inntil 2004 lite praksis fra EMD som tydet på at dette hadde noen relevans for Norge når det gjaldt forholdet til pressefrihet.⁵¹ EMK artikkel 8 ble før kun antatt å verne privatlivets fred i snever forstand jf. Straffeloven (heretter strl.) § 390, og ikke det videre personvernet som omfatter æres-/omdømmevernet.⁵² Dette var til tross for alminnelig enighet om at hensynet til personers omdømme var en rettighet som kunne begrunne inngrep i ytringsfriheten etter artikkel 10 (2).⁵³

EMD avsa dom 24. juni 2004 i saken ”Von Hannover mot Tyskland”, hvor prinsesse Caroline av Monaco fikk medhold i at pressen hadde krenket hennes rett til privatliv etter EMK artikkel 8. Dommen slo fast at alle, også offentlige personer har en rett til beskyttelse av sitt privatliv. Skal offentliggjørelse av bilder eller lignende via presse godtas må publiseringen kunne forsvares med at den på en eller annen måte bidrar til samfunnsdebatten. Et bidrag til samfunnsdebatten er en av hovedbegrunnelsene til pressefriheten.⁵⁴

EMD presiserte i flere dommer samme år at vern av en persons omdømme var en integrert del av retten til privatliv etter EMK artikkel 8. Blant annet i ”Radio France mot Frankrike” 30. april 2004.⁵⁵ Saken omhandlet en radiostasjon som kringkastet et program som utpekte en person som ansvarlig for massedepotasjon av jøder under Andre verdenskrig. Denne be-

⁴⁹ NOU 2004:6 punkt 4.3.5.1

⁵⁰ NOU 2004:6 punkt 4.3.5.1

⁵¹ Wessel-Aas, Norsk presses historie, Imperiet vakler, bind 3. ”Paradigmeskifte i pressefriheten” (2010) s. 483

⁵² Wessel-Aas, Norsk presses historie, Imperiet vakler, bind 3. ”Paradigmeskifte i pressefriheten” (2010) s. 483

⁵³ Wessel-Aas, Norsk presses historie, Imperiet vakler, bind 3. ”Paradigmeskifte i pressefriheten” (2010) s. 483

⁵⁴ Wessel-Aas, Norsk presses historie, Imperiet vakler, bind 3. ”Paradigmeskifte i pressefriheten” (2010) s. 483

⁵⁵ Wessel-Aas, Norsk presses historie, Imperiet vakler, bind 3. ”Paradigmeskifte i pressefriheten” (2010) s. 529
nr. 46

skyldningen er grov og kan føre til skade på en persons-omdømme. Radiostasjonen ble domfelt for ærekrenkelser etter EMK artikkel 8.⁵⁶

I EMDs avgjørelse A v. Norway av 4. september 2009, konkluderte domstolen med at det forelå en krenkelse av EMK artikkel 8. EMD la ved sin avgjørelse vekt på at avisartiklene feilaktig gav inntrykk av at det forelå opplysninger som gjorde at klageren kunne betraktes som mistenkt.⁵⁷ De la videre vekt på at mediedekningen ble utført på en slik måte at den direkte berørte klagerens rett til respekt for privatliv.⁵⁸ Domstolene fant at det ikke forelå proporsjonalitet mellom pressens rett til ytringsfrihet og klagers rett til et privatliv som de nasjonale domstolene hadde lagt vekt på.⁵⁹ Uenigheten mellom Høyesteretts flertall og mindretall og mellom Høyesterett og EMD omhandlet nødvendigheten av at pressen gikk så langt med å identifisere en person på et så tidlig stadium i en straffesak.

Norske høyesterettsavgjørelser, Rt. 2007 s. 687 "Big Brother" og Rt. 2008 s. 489 "Plata" (begge behandles nærmere nedenfor), har det felles trekk at de i liten grad oppholdt seg ved det nærmere innholdet i de aktuelle norske bestemmelsene strl. § 390 og åndsverkloven § 45c. Avgjørelsene ble i store deler vurdert innenfor EMK og rettighetene mellom EMK artikkel 10 og artikkel 8 som ble veid mot hverandre og EMDs vurderinger ble fulgt.⁶⁰ I begge sakene opererte Høyesterett med et hovedkriteriet som bestod i om publiseringen var av allmenn interesse eller et bidrag til samfunnsdebatten for å avgjøre om hensynet til pressefriheten eller hensynet til personvernet skulle tillegges mest vekt.⁶¹

⁵⁶ <http://lovdata.no/pro/#document/EMDN/avgjorelse/emdn-2000-53984-frank?searchResultContext=1735>
Lovdatalenke av 03.03.14, Norsk oversatt sammendrag av EMD's avgjørelse av 30.03.04

⁵⁷ <http://lovdata.no/pro/#document/EMDN/avgjorelse/emdn-2006-28070-norge?searchResultContext=1549>
Lovdatalenke av 03.03.14, Norsk oversatt sammendrag av EMD's avgjørelse 04.09.09

⁵⁸ <http://lovdata.no/pro/#document/EMDN/avgjorelse/emdn-2006-28070-norge?searchResultContext=1549>
Lovdatalenke av 03.03.14, Norsk oversatt sammendrag av EMD's avgjørelse 04.09.09

⁵⁹ <http://lovdata.no/pro/#document/EMDN/avgjorelse/emdn-2006-28070-norge?searchResultContext=1549>
Lovdatalenke av 03.03.14, Norsk oversatt sammendrag av EMD's avgjørelse 04.09.09

⁶⁰ Wessel-Aas, Norsk presses historie, Imperiet vakler, bind 3. "Paradigmeskifte i pressefriheten" (2010) s. 485

⁶¹ Wessel-Aas, Norsk presses historie, Imperiet vakler, bind 3. "Paradigmeskifte i pressefriheten" (2010) s. 485

I dag praktiseres en rettsanvendelse som langt på vei baserer seg på en avveining mellom kolliderende menneskerettigheter.⁶² Dette er en naturlig konsekvens av at EMK-jussen har blitt så sentral innenfor norsk rett.⁶³

2.2 Privatlivets fred

Vernet om privatlivets fred dreier seg i hovedsak om beskyttelse av enkeltindivider mot at opplysninger om deres personlige forhold, deres privatliv, blir offentliggjort uten deres samtykke.⁶⁴ Enhver opplysning om en identifiserbar persons privatliv skal som en hovedregel være beskyttet mot offentliggjøring.⁶⁵ Vernet om privatlivets fred dreier seg om at det en person foretar seg i kraft av å være en ”privatperson”.

I Norge er privatlivets fred og omdømmevernet rettslig forankret i strl., henholdsvis § 390 og § 246 flg. Den mest praktiske sanksjonen er ved sivilrettslig erstatningsansvar hjemlet i skadeerstatningsloven § 3-6. Disse bestemmelsene er teknologinøytrale og rammer også forhold som utarter seg på nett og dermed også sosiale medier.

Vernet om privatlivets fred og vernet mot ærekrenkelser har ikke den samme rettslige forankringen i Grunnloven som ytringsfriheten har i norsk rett. EMK beskytter både ytringsfriheten jf. Artikkel 10 og retten til privatliv jf. Artikkel 8. Gjennom praksis fra EMD er retten til et privatliv tolket slik at den omfatter personvernet mer generelt, herunder enkeltindividers omdømmevern.⁶⁶

I følge rettspraksis har det blitt regnet som offentliggjøring av private opplysninger når for eksempel ukeblader publiserer bilder av kjente personer som bedriver private ærender i kraft av å være en privatperson.⁶⁷ Et eksempel på dette er tidligere nevnt, EMDs dom av 24. juni

⁶² Wessel-Aas, Norsk presses historie, Imperiet vakler, bind 3. ”Paradigmeskifte i pressefriheten” (2010) s. 485

⁶³ Wessel-Aas, Norsk presses historie, Imperiet vakler, bind 3. ”Paradigmeskifte i pressefriheten” (2010) s. 485

⁶⁴ Wessel-Aas (2013) s. 79

⁶⁵ Wessel-Aas (2013) s. 79

⁶⁶ Wessel-Aas (2013) s. 77

⁶⁷ Wessel-Aas Oslo (2013) s. 80

2004 ”von Hannover mot Tyskland” hvor pressen publiserte bilder av Prinsesse Caroline av Monaco i private ærender.

En norsk sentral avgjørelse som tar stilling til retten til respekt for privatlivets fred er Rt. 2007 s. 687 ”Big Brother saken”. I denne saken behandlet Høyesterett om hvorvidt Se og Hør gjennom tre reportasjer sommeren 2003 rettsstridig hadde krenket privatlivets fred overfor to tidligere deltagere i tv-programmet Big Brother.⁶⁸ I Høyesteretts vurdering stod EMDs avgjørelse i von Hannover mot Tyskland sentralt. Etter en tolkning av EMDs dom konstaterte Høyesterett at det helt sentrale når det gjelder vern av privatlivet, er om oppslaget gir et bidrag til en debatt av allmenn interesse.⁶⁹ EMK artikkel 10 skal verne om samfunnsdebatten og demokratiet, ikke adgangen til å legge fram opplysninger om personlige forhold om privatpersoner, selv om de er kjente for det offentlige. I dommen er det lagt til grunn at kjerneområdet for vernet etter strl. § 390 gjelder formidling av sanne opplysninger om personlige forhold, men at bestemmelsen også verner mot formidling av usanne opplysninger.⁷⁰ Høyesterett la til grunn at rettsstridskravet etter strl. § 390 må forstås slik at den samsvarer med kravene i EMK artikkel 8 om retten til privatliv og artikkel 10 om ytringsfrihet.⁷¹

Denne avgjørelsen i likhet med von Hannover mot Tyskland stadfester at også kjente personer nyte vernet etter EMK artikkel 8, retten til et privatliv, selv om de er i ”rampelyset” og er mer utsatt for offentligheten og deres synspunkter. I den norske avgjørelsen hadde paret selv valgt å være med på et ”reality” show og delt sine privatliv frivillig med offentligheten. Dette tillater likevel ikke pressen å trykke sanne eller usanne opplysninger om deres privatliv to år etter at sendingene i programmet var slutt og paret hadde sluttet å la seg intervju. Opplysningene som pressen gikk ut med bærer preg av sladder og hadde en svak grad av allmenn interesse.

Høyesterett kom til en annet resultat i den såkalte ”Plata-saken” Rt. 2008 s. 489, ved avveiningen mellom EMK artikkel 8 og artikkel 10. Saken dreide seg om et innslag på NRK TV

⁶⁸ NOU 2009:1 punkt 13.2.2.2 ”Vern av privatlivets fred”

⁶⁹ NOU 2009:1 punkt 13.2.2.2 ”Vern av privatlivets fred”

⁷⁰ NOU 2009:1 punkt 13.2.2.2 ”Vern av privatlivets fred”

⁷¹ NOU 2009:1 punkt 13.2.2.2 ”Vern av privatlivets fred”

hvor en person på Plata i Oslo ble filmet mens politiet pågrep ham for å kjøp av heroin.⁷² Opptakene i saken stammet fra politiets overvåkning av Plata og deler av dette materialet ble gjort tilgjengelig for NRK i forbindelse med en konkret politiaksjon.⁷³ Høyesterett la avgjørende vekt på at det forelå sterk allmenn interesse i det aktuelle innslaget på NRK. Innslaget var et viktig innspill i en pågående debatten i samfunnet omkring alminneliggjøring av omsetning av narkotika.⁷⁴ Denne avgjørelsen gjaldt spørsmål av samfunnsmessig betydning og det forelå her et vern under ytringsfriheten.⁷⁵

Det sentrale spørsmålene etter slike avgjørelser blir om de ytringene pressen publiserer har tilstrekkelig allmenn interesse og om de er et bidrag til samfunnsdebatten. Besvares disse spørsmålene benektende og de er særdeles inngripende i noens privatliv er de som regel i strid med EMK artikkel 8. Hver enkelt sak må tolkes selvstendig og individuelt. Det må foretas skjønnsmessig avveininger av flere momenter før man kan komme frem til om det foreligger en krenkelse eller ei.

2.2.1 "Ambulansesjåfør-saken". Rt. 2014 s. 152. Et uttrykk for gjeldende rett

Den nyeste avgjørelsen avsagt i Høyesterett som behandler skjæringspunktet mellom ytringsfriheten etter Grl. § 100 og EMK artikkel 10, og hensynet til privatlivets fred etter EMK artikkel 8 er den såkalte "Ambulansesjåfør-saken". Kort fortalt omhandler saken Ali Farrah som ble slått ned i Sofienbergparken. Ambulansen som kom til stedet konkluderte med en lett hjernerystelse, noe som senere viste seg å være feil og at skaden var mer alvorlig. Underveis i hendelsen oppstod det en episode med ufrivillig vannlatning og utveksling av ord. Hendelsen resulterte i en rekke oppslag i Dagbladet. Påstandene gikk ut på uforsvarlig pasientbehandling og påstander om handlinger som var rasistisk motivert.

Flertallets førstvoterende tar for seg en rekke rettspraksis fra EMD som sier noe om dagens rettstilstand og spørsmål vedrørende pressens rett til ytringsfrihet, inngrep i denne, og hvilke

⁷² NOU 2009:1 punkt 13.2.2.1 "Vern av privatlivets fred"

⁷³ NOU 2009:1 punkt 13.2.2.1 "Vern av privatlivets fred"

⁷⁴ NOU 2009:1 punkt 13.2.2.1 "Vern av privatlivets fred"

⁷⁵ NOU 2009:1 punkt 13.2.2.1 "Vern av privatlivets fred"

rettskilder vi skal legge til grunn. Dommen er Norges nyeste avgjørelse vedrørende grensene mellom ytringsfrihet, vernet om privatlivets fred og omdømme.

Jeg vil videre ta for meg førstvoterendes uttalelser, bruk av rettskilder på feltet og uttrykk for gjeldende rett i dag.

2.2.1.1 Pressens rolle

Debatten rundt det offentlige helsevesenet, herunder om befolkningen får forsvarlig behandling og at de blir behandlet likt uavhengig av rase og personlig forhold - har stor allmenn interesse, og Dagbladets dekning i saken lå i det sentrale kjerneområdet for hva som er vernet av ytringsfriheten.⁷⁶ I forhold til pressens rett til ytringsfrihet har EMD uttalt i storkammerdommen av 20. mai 1999, i saken vedrørende Bladet Tromsø mfl. mot Norge i avsnitt 59, at pressen ikke skal pålegges unødige skranker sin rolle som ”public watchdog”.⁷⁷

Det klare utgangspunktet blir at inngrep i ytringsfriheten krever sterke grunner. I EMDs dom av 2. mai 2000 om Bergens Tidende mfl. mot Norge, sier EMD i avsnitt 48⁷⁸, at friheten til å ytre seg er en av grunnfundamentene i et demokratisk samfunn. Retten uttaler videre at ytringene ikke bare trenger å basere seg på informasjon og ideer som blir godt tatt imot av offentligheten, også de ytringene som man kan bli fornærmet av, som sjokkerer eller forstyrrer omfattes av ytringsfriheten. Tillates ikke denne typen av ytringer vil det ikke være et demokratisk samfunn. Eventuelle restriksjoner i denne retten må være veletablert.⁷⁹

I avsnitt 49 i saken uttaler domstolen seg om pressens rolle i et demokratisk samfunn.⁸⁰

Retten gir uttrykk for at pressen likevel ikke må trække over visse grenser som går på rykte og omdømme til mennesker og forhindre at konfidensiell informasjon lekker ut. Utover dette er

⁷⁶ Rt. 2014 s. 152. Avsnitt 106

⁷⁷ Rt. 2014 s. 152. Avsnitt 107

⁷⁸ Rt. 2014 s. 152. Avsnitt 107

⁷⁹ EMD ”Bergens Tidende mfl. Mot Norge, 2.mai 2000 og Rt 2014 s. 152 avsnitt 107. Norsk oversettelse av meg.

⁸⁰ Rt. 2014 s. 152. Avsnitt 108

pressens rolle som en ”public watchdog”, (oversatt en ”offentlig vakthund”), at de skal skrive om ting og informerer om verden om saker som er av offentlig interesse.⁸¹

2.2.1.2 Skillet mellom fakta-påstander og verdivurderinger

I ”Ambulansesjåfør-saken” forelå det grove beskyldninger mot en offentlig tjenestemann om graverende og diskriminerende pasientbehandling. Dette skjerper det faktiske kravet grunnlaget bygger på.⁸² For at avisens fremstilling da skal være beskyttet av ytringsfriheten må journalisten ha handlet ”i god tro i samsvar med inndrivelsen av korrekt og pålitelig informasjon i samsvar med journalismens etikk” jf. Storkammerdommen om Bladet Tromsø mfl. Mot Norge av 20. mai 1999 avsnitt 65.⁸³ På bakgrunn av dette ble det reist spørsmål om beviskravene for faktum i det publiserte materialet. Utgangspunktet blir her et krav om alminnelig sannsynlighetsovervekt.⁸⁴

At EMD skiller mellom fakta-påstander og verdivurderinger viser de i nyere dom av 26. november 2013, Blaja News mot Polen uttaler EMD i avsnitt 52⁸⁵. Her viser retten at de har en praksis på å skille mellom fakta-påstander og verdivurderinger. Fakta-påstander må bevises for å være håndfaste mens verdivurderinger er ikke avhengig av å bevises. Jo mer alvorlig en fakta-påstand er jo strengere er kravene til bevis.⁸⁶ Fra denne dommen fremkommer det i tråd med norsk praksis jf. blant annet Rt. 2002 s. 764 ”Nordlandsposten” side 775. Hvor det ble uttalt at det kan være glidende overganger mellom faktiske påstander og verdivurderinger.⁸⁷ Kravet til bevismessig belegg vil avhenge av grovheten av beskyldningen og graden av verdivurderinger. Jo mer konkret og presis beskyldningen er, desto mer må kreves av faktisk belegg.⁸⁸

⁸¹ EMD ”Bergens Tidende mfl. Mot Norge” 2.mai 2000 avsnitt 49. Norsk oversettelse av meg.

⁸² Rt. 2014 s. 152. Avsnitt 109

⁸³ EMD ”Bladet Tromsø mfl. Mot Norge av 20.mai 1999 avsnitt 65 jf. Rt.2014 s. 152. Avsnitt 109. Norsk oversettelse av meg.

⁸⁴ Rt. 2014 s. 152. Avsnitt 110

⁸⁵ Rt. 2014 s. 152. Avsnitt 111 jf. EMD 26. November 2013 ”Blaja News mot Polen” avsnitt 52

⁸⁶ EMD ”Blaja News mot Polen av 26.november 2013 avsnitt 52. Norsk oversettelse av meg.

⁸⁷ Rt. 2002 s. 764, side 775 jf. Rt.2014 s. 152. Avsnitt 112

⁸⁸ Rt. 2002 s. 764, side 775 jf. Rt.2014 s. 152. Avsnitt 112

2.2.1.3 Utsagn og kontekst

Utsagnene skal tolkes i lys av hvordan en ordinær leser vil oppfatte dem jf. blant annet EMDs dom av 16. desember 2010 ”Ovcinnikov mot Russland” avsnitt 53.⁸⁹ Det sentrale er det omstridte utsagnet og konteksten det er publisert i, jf. EMDs dom av 1. mars 2007 i saken Tønsberg Blad AS mfl. Mot Norge avsnitt 90.⁹⁰

Høyesteretts flertall og førstvoterende kom frem til at beskyldningene om uforsvarlig pasientbehandling ligger innenfor det som er vernet av ytringsfriheten.⁹¹ I forhold til rasismebeskyldningene gikk Dagbladet over fra å formidle andres beskyldninger om rasisme, til selv å konkludere vedrørende dette i det konkrete saksforhold.⁹² Høyesteretts flertall kom frem til at Dagbladet hadde faktisk grunnlag for å referere til vitners rasismebeskyldninger. Rasismebeskyldningene fremsatt i kommentarartiklene og lederartikkelen var derimot etter Høyesteretts flertall ikke vernet av ytringsfriheten. Det dreide seg om alvorlige beskyldninger med et pre-sist innhold som ikke hadde holdepunkter i objektive fakta, og Dagbladet kan ikke ses å ha vært i god tro ved publiseringen av disse.⁹³ Oppslagene i Dagbladet var også samlet sett egnet til å identifisere A (en av ambulansesjåførene) for en større krets, jf. EMDs dom av 9. april 2009, saken ”A mot Norge” avsnitt 70. Den omstridte mediedekningen var da slik at den direkte påvirket As rett til privatliv, jf. EMK artikkel 8.⁹⁴

2.2.1.4 Konklusjon

Høyesterett konkluderte med at selv om denne saken åpnet for offentlig debatt om et viktig samfunnsspørsmål, var de etter en samlet vurdering kommet frem til at fremsettelsen av rasismepåstandene var så alvorlige at de ikke var beskyttet av EMK artikkel 10.⁹⁵ Beskyldningene mot A ble gjentatt flere ganger i Dagbladet, og A ble identifisert for en større krets. Avisen handlet ikke i aktsom god tro. Avisen tok ingen form for forbehold om riktigheten av de

⁸⁹ Rt. 2014 s. 152. Avsnitt 115

⁹⁰ Rt. 2014 s. 152. Avsnitt 155

⁹¹ Rt. 2014 s. 152. Avsnitt 152

⁹² Rt. 2014 s. 152. Avsnitt 164

⁹³ Rt. 2014 s. 152. Avsnitt 172

⁹⁴ Rt. 2014 s. 152. Avsnitt 176

⁹⁵ Rt. 2014 s. 152. Avsnitt 177

anklagene som ble fremsatt. Å konkludere slik Dagbladet gjorde kan ikke ses på som et nødvendig element for å fremme debatten. Høyesterett konkluderte med at vilkårene i skl. § 3-6 første og annet ledd var oppfylt og opprettholdt oppreisningen som Borgarting lagmannsrett hadde fastsatt på 200 000,-.

Denne dommen viser hvordan Norsk Høyesterett anvender de ulike rettskildene og hvordan de tar i bruk EMK og praksis fra EMD gjennomgående i sin drøftelse. Denne dommen er et uttrykk for gjeldende rett.

2.2.2 Den europeiske menneskerettsdomstolen, EMD "Case of Lillo-Stenberg and Sæther v. Norway"

Dom avsagt i EMD "Case of Lillo-Stenberg and Sæther v. Norway" av 16. januar 2014, heretter omtalt som "Bryllupsfoto-saken", er en av nåtidens avgjørelser som gir et bilde på gjeldende rett avsagt i EMD ved anvendelsen av EMK artikkel 10 og 8. Dette er den nyeste avgjørelsen i EMD for Norges vedkommende på området rundt vernet av privatlivets fred.

Saken dreide seg om en Se og Hør reportasje som inneholdt bilde og tekst fra bryllupet til den krenkende part. Paret i saken hadde på forhånd ikke samtykket til at Se og Hør kunne lage en slik reportasje rundt deres bryllup. Paret fikk medhold i tingretten og lagmannsretten. Høyesterett vurderte forholdet mellom EMK artikkel 8 og 10 vedrørende betaling av oppreisning for brudd på strl. § 390 og åndsverkloven § 45 c, og flertallet kom til at en krenkelse av privatlivets fred ikke forelå. Flertallet kom videre til at det ikke forelå krenkelse av retten til eget bilde jf. HR-2008-01480-A (september 2008).⁹⁶ I flertallets vurdering sammenholdt de saken opp mot tidligere rettspraksis fra Norge og EMD, herunder Big-brother-kjennelsen og von Hannover mot Tyskland. Det ble lagt vekt på at innholdet i reportasjen var av nøytral karakter uten noen form for kritikk og at den ikke inneholdt noe som kunne fremstå som belastende for ektefellene eller svekke deres omdømme.⁹⁷

Paret klaget Norge inn for EMD for brudd på menneskerettighetene. Dette resulterte i EMDs dom av 16. januar 2014 "Case of LILLO-STENBERG AND SÆTHER v. NORWAY". Kla-

⁹⁶ NOU: 2009:1 punkt 13.2.2.1 "Vern av privatlivets fred"

⁹⁷ NOU 2009:1 punkt 13.2.2.1 "Vern av privatlivets fred"

gerne anførte at Høyesteretts dom krenket deres rett til respekt for privatliv etter EMK artikkel 8. I sin avgjørelse viste EMD til tidligere avgjørelser som *von Hannover v. Germany* og *Axel Springer AG v. Germany* vedrørende hvilke vurderingskriterier som anvendes i avveiningen mellom retten til ytringsfrihet og retten til respekt for privatlivet på den andre.

Vurderingskriteriene lyder som følger; er det tale om et bidrag til en debatt av generell interesse, hvor godt kjent den involverte personen er og hva som er reportasjens tema, den involverte personens tidligere opptreden, måten informasjonen ble innhentet på og informasjonens sannferdighet/under hvilke forhold fotografiene ble tatt, samt innhold, form og konsekvenser av publikasjonen.⁹⁸ Ved vurderingen av den foreliggende sak bemerket EMD at vurderingskriteriet vedrørende allmenn interesse er knyttet til vurderingskriteriet om hvor godt kjent personen er. Selv om klagerne ikke hadde noen offentlige samfunnsoppgaver anså retten de som offentlige personer.

EMD fant at både Høyesteretts flertall og mindretall hadde foretatt en rimelig avveining av de motstående rettigheter og videre at Høyesterett uttrykkelig hadde anvendt de vurderingskriteriene som på daværende tidspunkt var fastsatt basert på EMDs praksis og etterfølgende praksis. EMD fant således at Høyesterett hadde handlet i samsvar med sine forpliktelser etter EMK artikkel 8 og de konkluderte følgelig med at en krenkelse av artikkel 8 ikke forelå.⁹⁹

⁹⁸ Case of LILLO-STENBERG AND SÆTHER v. NORWAY, norsk sammendrag fra Lovdata. Lenke hentet 24.03.14;<http://lovdata.no/pro/#document/EMDN/avgjorelse/emdn-2009-13258-norge?searchResultContext=1870>

⁹⁹ Case of LILLO-STENBERG AND SÆTHER v. NORWAY, norsk sammendrag fra Lovdata. Lenke hentet 24.03.14;<http://lovdata.no/pro/#document/EMDN/avgjorelse/emdn-2009-13258-norge?searchResultContext=1870>

2.3 Ærekrenkelser og omdømmevern

Enhver påstand om at en identifiserbar person har foretatt seg noe som omverdenen vil fordømme, blir normalt regnet som en ærekrenkelse.¹⁰⁰ En ærekrenkelse kan bestå i et muntlig utsagn eller en handling. Beskyldninger om straffbare forhold blir alltid ansett som ærekrenkende, også beskyldninger om forhold som ellers er egnet til å svekke en persons omdømme moralsk eller profesjonelt kan bli regnet som ærekrenkende.¹⁰¹

Utsagn om at en person er en ”dust” eller en ”idiot” eller andre mer eller mindre nedsettende karakteristikk, blir som hovedregel ikke regnet som rettstridige ærekrenkelser. Det er først om fremst beskyldninger om faktiske forhold som rammes.¹⁰²

Ærekrenkelser behandles i Strl. kapittel 23 §§ 246 flg. Etter strl. § 246 straffes ærekrenkelser som en hovedregel med bøter eller fengsel inntil seks måneder.

EMK artikkel 8 verner retten til respekt for privatliv. Artikkel 8 har ved senere rettspraksis vist å inneholde et vern mot ærekrenkelser i tillegg til et vern om privatlivets fred. Ordlyden i EMK artikkel 8 presiserer ikke uttrykkelig et konvensjonsrettsligvern for ærekrenkelser, men dette har fått en avklaring via rettspraksis fra EMD.¹⁰³

I EMDs avgjørelse fra 30. mars 2004, ”Radio France and Others v. France.” Uttalte EMD følgende om tolkningen av interessefeltet i EMK artikkel 8 nr.1;

”The Court would observe that the right to protection of one’s reputation is of course one of the rights guaranteed by Article 8 of the Convention, as one element of the right to respect for private life”. (Avsnitt 31)

Retten sa her at respekten for en annens omdømme er en av rettighetene underlagt EMK artikkel 8, og at den inngår som et element under retten til respekt for ditt privatliv.

¹⁰⁰ Wessel-Aas (2013) s. 79

¹⁰¹ Wessel-Aas (2013) s. 79

¹⁰² Wessel-Aas (2013) s. 79

¹⁰³ Bjørnar Borvik, ”Utredning om det strafferettslige og sivilrettslige vernet mot ærekrenkelser. Forslag til lovbestemmelser i straffeloven 2005 og tvisteloven.” Punkt 1.1. Bergen 2008

At omdømme har et selvstendig konvensjonsrettslig vern i EMK artikkel 8, ble også lagt til grunn i dommen ”Chauvy and Others v. France” fra 29. juni 2004 (avsnitt 70 og storkammerdommen ”Cumpănă and Mazăre v. Romania” fra 17. desember 2004 (avsnitt 91).¹⁰⁴

På en annen side foreligger det tilstrekkelig allmenne interesser for at opplysningene som også svekker en persons omdømme offentliggjøres, så må beskyttelsen av privatlivet (omdømmevernet) i EMK artikkel 8 vike for ytringsfriheten i EMK artikkel 10. Når det ikke foreligger slike interesser, eller når pressen videreformidler usanne ærekrenkende påstander, uten å være i god tro med hensyn til påstandens riktighet, er ytringsfriheten innskrenket til fordel for privatliv og/eller omdømme.¹⁰⁵

I norsk rett vurderes forholdet til EMK som et ledd i rettsstridsvurderingen. Dette innebærer at EMDs praksis og Høyesteretts praksis er primære rettskilder når man skal ta stilling til hvilke ærekrenkende utsagn som er omfattet av ytringsfriheten, jf. EMK artikkel 10 og menneskerettsloven § 2 nr.1 jf. § 3.¹⁰⁶

Høyesterett har i dom Rt. 2003 s. 928 ”Tønsberg Blad AS” avsnitt 44, avsagt hvilke momenter som er relevante i rettsstridsvurderingen. Dommen er avsagt under dissens 4-1, men det var ikke uenighet rundt de generelle kriteriene.¹⁰⁷ I dommens avsnitt 44 viser førstvoterende avveiningen av de flere kriterier som ble lagt til grunn. Disse lyder som følger; Graden av allmenn interesse, beskyldningens karakter derunder om beskyldningen er en faktaopplysning eller en verdivurdering, om den retter seg mot en offentlig eller en privatperson, graden av aktsomhet og i hvilken utstrekning media på publiseringstidspunktet hadde holdepunkter i faktum for at påstanden var sann.

På bakgrunn av disse kriteriene innebærer det at en ytring vil ha sterkt vern dersom det foreligger en høy grad av allmenn interesse, ytringen består av verdivurderinger, videreformid-

¹⁰⁴ Bjørnar Borvik, ”Utredning om det strafferettslige og sivilrettslige vernet mot ærekrenkelser. Forslag til lovbestemmelser i straffeloven 2005 og tvisteloven.” Punkt 1.1. Bergen 2008

¹⁰⁵ NOU 2009:1 punkt 13.2.2.1 ”Ærekrenkelser”

¹⁰⁶ Rt. 2014 s. 152 Avsnitt 101

¹⁰⁷ Rt. 2014 s. 152. Avsnitt 104

ling, om det er en offentlig person (derav må tåle mer fra pressen) og om det foreligger sterke holdepunkter for at påstanden er sann.¹⁰⁸

Dommen ble påklaget til EMD som ved dom 1. mars 2007¹⁰⁹ kom til at den innebar en krenkelse av EMK artikkel 10 nr.1. Utover dette hadde ikke EMD noen innvendinger vedrørende vurderingskriteriene Høyesterett hadde oppstilt.¹¹⁰

Jon Wessel-Aas har satt opp noen punkter i boken sin ”Jus og sosiale medier”, vedrørende når en ikke-bevist-beskyldning mot noen normalt er ansvarsfri.¹¹¹ De lyder som følger; For det første om beskyldningen fremsettes som et forsvarlig bidrag i samfunnsdebatten. Videre om den personen som utsettes for beskyldningen, har hatt mulighet til å imøtegå den og få imøtegåelsen inkludert i samme publisering. Til slutt om de nødvendige forbehold er tatt med, med hensyn til kilder for beskyldningen.

Avslutningsvis den som fremsetter en ikke-bevist ærekrenkende beskyldning mot noen uten at disse betingelsene ovenfor er tilstede, pådrar seg med få unntak et rettslig ansvar.¹¹²

2.3.1 Skadeerstatningsloven § 3-6

Ærekrenkelser er hjemlet i norsk lov i skadeerstatningsloven (heretter skl.) § 3-6. Paragrafen lyder som følger:

”Den som har krenket en annens ære eller privatlivets fred, skal, så fremt han har vist uaktsomhet eller vilkårene for straff er til stede, yte erstatning for den lidte skade og slik erstatning for tap i fremtidig erverv som retten under hensyn til den utviste skyld og forholdene ellers finner rimelig.
Han kan også pålegges å betale slik erstatning (oppreisning) for skade av ikke- økonomisk art som retten finner rimelig”.

Etter skl. § 3-6 første ledd kreves det at noen har ”krenket en annens ære”. I dette ligger at gjerningsbeskrivelsen i strl. § 246 eller § 247 må være oppfylt.¹¹³ I rettspraksis er det slått fast

¹⁰⁸ Rt. 2003 s. 928. Avsnitt 44

¹⁰⁹ EMD ”Tønsberg blad and Haukom v. Norway” 1.mars 2007

¹¹⁰ Rt. 2014 s. 152. Avsnitt 105

¹¹¹ Wessel-Aas (2013) s. 86

¹¹² Wessel-Aas (2013) s. 87

at det er et vilkår at utsagnene er rettstridige, og at dette begrepet har det samme innhold i forhold til oppreisning som det har i forhold til straff jf. Rt. 2003 s. 1190 ”Minnefond” avsnitt 53.¹¹⁴ I lovens annet ledd uttrykker ordlyden blant annet at når krenkelsen skjer i trykt skrift, kan eier eller utgiver pålegges å betale slik oppreisning som retten finner rimelig.¹¹⁵ I Ambulansesjåførsaken Rt. 2014 s. 152 ble Dagbladet dømt til å betale kroner 200 000 i oppreisning for ærekrenkende ytringer etter skl. § 3-6. Høyesterett fant i denne saken at vilkårene i både første og annet ledd i skl. § 3-6 var oppfylt.

2.3.2 Utviklingen av den nye skadeerstatningsloven § 3-6a

I forbindelse med vedtakelsen av ny straffelov i 2005 (ennå ikke trådt i kraft), ble ærekrenkelser avkriminalisert. Ærekrenkelser vil, når lovendringen trer i kraft, kun være gjenstand for sivilrettslige sanksjoner – erstatning for økonomisk og/eller ikke-økonomisk tap (oppreisning). Ærekrenkelser vil da reguleres av ny skadeerstatningsloven § 3-6a. Ifølge bestemmelsens forarbeider, er dens materielle innhold ment å være en kodifisering av gjeldende rett.¹¹⁶

Den nye skadeerstatningsloven § 3-6a lyder som følger¹¹⁷:

“Den som uaktsomt har satt frem en ytring som er egnet til å krenke en annens ærefølelse eller omdømme, skal yte erstatning for den lidte skade og slik erstatning for tap i fremtidig erverv som retten ut fra den utviste skyld og forholdene ellers finner rimelig. Han kan også pålegges å betale slik erstatning (oppreisning) for skade av ikke-økonomisk art som retten finner rimelig. Dersom den krenkede døde mindre enn 15 år før krenkelsen etter første ledd fant sted, kan krav om oppreisning settes frem av hans nærmeste.

En ærekrenkende ytring medfører ikke ansvar etter første ledd dersom den anses berettiget etter en avveining av de hensyn som begrunner ytringsfrihet. Ved denne vurderingen skal det særlig legges vekt på om ytringen hviler på et fyldestgjørende faktisk grunnlag, på ytringens grad av krenkelse, og om hensynet til den krenkede er tilfredsstillende ivarettatt ved for eksempel adgang til imøtegåelse, om allmenne interesser eller andre gode grunner tilsa at den ble satt frem, og om ytreren har vært i aktsom god tro med hensyn til de momenter som kan gjøre ytringen berettiget.

Reglene i § 3-6 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende”.

¹¹³ Rt. 2014 s. 152 Avsnitt 99

¹¹⁴ Rt. 2014 s. 152 Avsnitt 99

¹¹⁵ Rt. 2014 s. 152 Avsnitt 98

¹¹⁶ Innst. O. nr. 73 (2008-2009)

¹¹⁷ NOU 2011:12 punkt 1

Den nye bestemmelsen i skadeerstatningsloven trår først formelt i kraft når den nye straffeloven trer i kraft. Den kan likevel anvendes i tolkningsøyemed ved vurderingen om en ærekrenkende ytring foreligger.

3 Personkrenkelser ved bruk av sosiale medier

Mange privatpersoner benytter seg av sosiale medier daglig. Begrenset kunnskap om de rettslige begrensningene i ytringsfriheten, og når et eventuelt rettslig ansvar inntreffer, medfører en høy risiko for at grensene for hva som er lovlig brytes. Denne risikoen øker når informasjonen via sosiale medier spres i hurtige og spontane former.

3.1 De nye "publistene"

Privatpersoner kunne tidligere i praksis, kun uttale seg gjennom allerede etablerte medier. Dette medførte diverse kontroller både profesjonelt og redaksjonelt før et innlegg kunne publiseres.¹¹⁸ Gjennom utviklingen av sosiale medier har privatpersoner kunne bli sine egne "publisister" og publisere meninger, kommunisere med andre, dele bilder og lignende på ulike arenaer som ikke er underlagt noen form for kontroll.

Norsk presse har sitt eget selvdømmesystem basert på et sett yrkesetiske regler. "Vær varsom" plakaten ble vedtatt i 1936 og senest revidert i 2007.¹¹⁹ Plakaten inneholder etiske normer og regler som pressen skal rette seg etter, og den håndheves av Pressens Faglige Utvalg (PFU).¹²⁰ Dette er et selvdømmesystem og er en frivillig ordning som er etablert av pressen selv. Kompetanseområdet for Pressens Faglige Utvalg omfatter i prinsippet alle journalistiske medier, de omfatter ikke sosiale medier, nettmedier, blogger eller andre medier som ikke er redaktørstyrt i tradisjonell forstand.¹²¹

Et eksempel fra Norge som viser hvor rask det kan gå galt også for profesjonelle publisister i sosiale medier, er saken om redaktøren i fagbladet Journalisten, Øgrim, som kom til å legge ut navnet på en voldtekstmistenkt på Twitter.¹²² I media samme dag som Twitter hendelsen, hadde det vært et oppslag om at en TV-kjendis var mistenkt for voldtekt, ikke identifisert og var pågrepet av politiet. Øgrim hadde foretatt et søk i søkemotorer på nett for å se om han

¹¹⁸ Wessel-Aas (2013) s. 74

¹¹⁹ NOU 2011:12 punkt 4.2.2

¹²⁰ NOU 2011:12 punkt 4.2.2

¹²¹ NOU 2011:12 punkt 4.2.2

¹²² Wessel-Aas (2013) s. 84

kunne identifisere den mistenkte, og kom ved en tastefeil til å publisere søket sitt i en Twitter-melding.¹²³ Øgrim slettet raskt sin egen melding da han ble gjort oppmerksom på den av andre Twitter-brukere. Han oppfordret også de som hadde delt hans Twitter-melding til å gjøre det samme. Han skrev en forklaring og en beklagelse i en egen kommentar på journalisten.no.¹²⁴

Denne saken fikk ingen rettslig etterspill. Selv om en slik melding i utgangspunktet rammes av både privatlivsvernet og ærekrenkelsesvernet (det forutsettes da at den omtalte var uskyldig), er kravet til skyld neppe oppfylt fordi publiseringen synes å ha skjedd ved en teknisk glipp.¹²⁵ En annen sak er at andre som bevisst har delt og videreformidler meldingen, disse ville nok ha blitt holdt rettslig ansvarlige dersom den omtalte personen hadde gjort krav gjeldende.¹²⁶ Mer om dele-kulturen under punkt 3.7 i oppgaven.

I motsetning til pressen har ikke sosiale medier en felles ”Vær varsom plakat” og ikke et faglig utvalg som overvåker eller behandler klager fra berørte parter. Ved bruken av sosiale medier opptrer man som sin egen ”redaktør” og publiserer uttalelser på egen regning. Teksten forhånds-godkjennes ikke og ytringene fremkommer svært ofte i spontane former. Privatpersoner er som regel ikke skolerte journalister og besitter da ikke det samme kritiske ”øyet” som journalister gjør.

Sosiale medier åpner for en ”en til mange” kommunikasjon som innebær at mange kan kommunisere på samme tid, og ytringer kan spres til en stor gruppe mennesker. Svært ofte oppfordrer ulike sosiale medier til å dele informasjon, tekst og bilder med andre. Dette gjør at spredningen blir effektiv og når ut til et bredt publikum raskt. Når privatpersoner da ikke er klar over de rettslige begrensingene i ytringsfriheten, kan dette føre til at man ytrer seg om ting som krenker en annens privatliv eller virker ærekrenkende og kan medføre rettslige ansvar overfor ytreren.

¹²³ Wessel-Aas (2013) s. 84

¹²⁴ Wessel-Aas (2013) s. 84

¹²⁵ Wessel-Aas (2013) s. 84

¹²⁶ Wessel-Aas (2013) s. 84

Privatpersoners bruk av sosiale medier som en plattform for ytringer skal ikke gå på bekostning av noens ære eller privatliv.

3.2 Skriftlig v. muntlig utsagn

Teknologien har medført at vi mennesker sosialiserer på nye måter. Et av kjennetegnene ved sosiale medier er de gjør det enkelt å dele både små og store begivenheter med en stor krets mennesker på kort tid.¹²⁷ Når man publiserer ytringer på et sosialt medium er det ikke sikkert at mottageren/mottagerne oppfatter ytringen på samme måte som ytreren. Dette kan avhenge av flere ulike faktorer som for eksempel språk, dialekt, sleng, humor, sosiale status og alder.

Et spørsmål som kan gjøre seg gjeldende er om man i kraft av sosiale medier ytre seg om ting man ellers ikke ville ytret seg muntlig om, og hvordan oppfører privatpersoner seg på sosiale medier?

Mennesker er ofte oppmerksomme på hvordan andre reagere overfor dem, og tilpasser oppførelsen sin avhengig av hvem man er sammen med. En slik tilpassning av oppførsel kan ifølge danah boyd være vanskeligere å oppnå i sosiale medier av tre grunner¹²⁸:

1. Det er vanskeligere å se og vite hvem publikumet vårt er
2. Det er vanskeligere å vite hva som er den sosiale konteksten
3. Når vi ikke kjenner publikummet og konteksten, bryter det ned skillet mellom privat og offentlig

Utfordringen for sosiale medier kan være hvilken kontekst et utsagn er publisert i. Konteksten vil si hvor du er og hvem du er sammen med, som forteller deg noe om hvordan man bør oppføre seg. Når privatpersoner benytter seg av sosiale medier som Facebook eller Twitter som begge er sosiale medier som ikke legger tydelige føringer på hva som passer seg eller ikke, blir det mer opp til brukerne selv å definere hva som er den sosiale konteksten.

¹²⁷ Aalen (2012) s. 61

¹²⁸ Aalen (2012) s. 105 & boyd (2011) s. 84-85

Som et resultat av dette vil man få mange forskjellige svar på hva som er den ”riktige” måten å oppføre seg.¹²⁹ Spørsmålet om hvordan man skal te seg på sosiale medier settes på spissen når privatpersoner kan opptre som anonyme for eksempel et kommentarfelt.

I dag må man på Verdens Gang, VGs hjemmeside, logge inn med sin egen Facebook-profil for å kommentere på oppslag som VG har publisert. Dette er et resultat av at folk tidligere publiserte ting de ikke kunne ta ansvar for. Ved at privatpersoner må benytte seg av sin egen Facebook for å kommentere, har ført til at VG letere kan føre kontroll over de som ytrer seg.

Anonymitet fører til deindividualisering, som vil si at folk ikke føler ansvar for det de gjør.¹³⁰ Anonymitet behøver ikke lede til en negativ tone, men konteksten fører til at nykommere tilpasser seg gruppens normer. Er det en gruppe med en høflig form, eller en uhøflig form (som for eksempel i kommentarfeltet på en rekke nettaviser) vil dette påvirke hvordan nye personer vil oppføre seg i forumet. Når folk vet lite om hverandre, er det vanskeligere å utvikle en felles forståelse for en gitt situasjon, dette er et resultat av at man mangler kontekst, som igjen kan føre til et høyere konfliktnivå.¹³¹

Sosiale medier legger opp til en ”mange til mange” kommunikasjon som kan resultere i et publikum som er sammensatt av svært ulike sosiale sfærer. De sosiale mediene klarer ikke å fange opp nyansene i hvordan vi vanligvis forholder oss til hverandre i sosiale sammenhenger.¹³² Dette kan igjen føre til at mange privatpersoner ”følger strømmen” og lar seg rive med av for eksempel en opphetet debatt i et kommentarfelt eller ved å dele andres ytringer.

Dette kan vise til at det ikke finnes noe konkret svar på spørsmålet stilt innledningsvis. Noen privatpersoner tilpasser seg den sosiale konteksten som allerede eksisterer innenfor visse sosiale medier. Andre lar seg ikke påvirke og lar seg heller styre av interesser og meninger, som igjen kan føre til opphetede debatter. Hvordan en privatperson velger å oppføre seg vil være

¹²⁹ Aalen (2012) s. 108

¹³⁰ Aalen (2012) s. 108

¹³¹ Aalen (2012) s. 109 og Workman (2012) s. 218

¹³² Aalen (2012) s. 111 og Livingstone (2008) s. 405

svært individuelt og avhenge av flere faktorer henholdsvis kontekst, interesser, yrke, alder, kjønn, sosiale status og lignende.

Vedrørende spørsmålet om privatpersoner ytrer seg om meninger via sosiale medier som de ellers ikke ville ytret muntlig, kan med visse begrensninger besvares bekreftende. Det er lite trolig at de opphetede debattene i kommentarfeltet til nettaviser hadde foregått i den konteksten det gjør hvis ikke privatpersoner følte at de kunne ”gjemme seg” bak sin egen skjerm. Privatpersoner får nok en følelse av at de ikke like fullt ut må stå til ansvar overfor ytringer som foregår via sosiale medier, at det må en mirakuløs måte ikke er like alvorlige som hvis man hadde valgt å ytre seg muntlig eller via trykket presse. Jeg tror privatpersoner hadde tenkt seg om både en og to ganger før de hadde valgt å ytre seg via andre medier, enn de gjør via sosiale medier.

3.3 Avveiningen mellom ytringsfrihet og æres- og privatlivsvernet

Grunnloven, straffeloven, EMK og skadeerstatningsloven er lover som henholdsvis regulerer vernet av ytringsfrihet, vernet av privatlivets fred og vernet av omdømme. Som tidligere stadfestet omfattes vernet av en persons omdømme også av EMK artikkel 8.

Disse reglene er som nevnt teknologinøytrale og kan anvendes på flere ulike forhold, inkludert privatpersoners bruk av sosiale medier. Disse reglene er også av fragmentarisk karakter, og man må se hen til rettspraksis fra EMD og Høyesterett for å få et korrekt bilde på dagens gjeldende rett.

Når privatpersoner velger å ytre seg ved å benytte sosiale medier gjør de det under rettslig ansvar til eventuelle overtredelser av ulike begrensninger som ligger i ytringsfriheten. I praksis er det likevel først og fremst ved fremveksten av de ulike sosiale mediene at privatpersoner for alvor utsettes for dette ansvaret.¹³³

¹³³ Wessel-Aas (2013) s. 74

Som tidligere nevnt i punkt 3.1 kan privatpersoner i kraft av sosiale medier oppføre seg som egne ”publisister”. Dette kan skape utfordringer, på bakgrunn av at svært få besitter kunnskap om innholdet i de mest praktiske rettslige begrensingene i ytringsfriheten. Når meldinger, bilder og lignende via sosiale medier spres hurtig og i spontane former, øker dette risikoen for at privatpersoner bryter grensene for det som er lovlig.¹³⁴

Et sentralt spørsmål er hvor grensene går for hvilke ytringer som omfattes av ytringsfriheten og hvilke som krenker en annens privatliv eller ære ved privatpersoners bruk av sosiale medier.

I drøftelser vedrørende forholdet mellom ytringsfriheten og privatlivets fred opereres det prinsipielt med et skille mellom den offentlige- og den private sfære. Hva den offentlig sfære angår omfattes utveksling av meninger og informasjon av interesse for fellesskapet og samfunnet. Den private sfære er utveksling av meldinger som i utgangspunktet ikke angår samfunnet som sådant.¹³⁵

For å oppnå et helhetlig bilde av gjeldende rett må vi se hen til rettspraksis og rettens anvendelse av rettskildene på forhold som omhandler pressen. Deretter bruke denne praksisen direkte på privatpersoners bruk av sosiale medier. Rettspraksis som omhandler grensene for ytringsfrihet i saker vedrørende pressen, er forhold som er tilnærmet mest lik privatpersoners bruk av sosiale medier som ytringsplattform. Dette er på bakgrunn av som tidligere nevnt at privatpersoner opptre som egne ”publisister”, egne ”redaktører”, når de velger å ytre seg på sosiale medier. Et spørsmål som da gjør seg gjeldende er om det skal stilles like strenge krav til privatpersoner ved publiseringen av ytringer som det stilles til pressen?

3.3.1.1 Meldingen må ha allmenn interesse og bidra til samfunnsdebatten

For ytringer som angår det offentlige er ytringsfrihetsvernet sterkt. Ytringsfrihet er en samfunnsgode som krever beskyttelse for å sikre en opplyst samfunnsdebatt. Tidligere rettspraksis viser (se oppgavens punkt 2) at i avveininger mellom retten til ytringsfrihet og retten til vernet

¹³⁴ Wessel-Aas (2013) s. 74

¹³⁵ Wessel-Aas, Uhuru.no. Lenke hentet 19.04.14. <http://www.uhuru.biz/?p=1328>

av privatliv og omdømme, legges det vekt på at ytringen har allmenn interesse og bidrar som et ledd til samfunnsdebatten.

Hvis en publisering på for eksempel Twitter, i all hovedsak dreier seg om publisering av private opplysninger som kan identifisere en person, blir det stilt strengere krav til ytringsfriheten. Som en grov hovedregel kan man fastslå at publiseringen av slike opplysninger kun anses lovlig bare dersom opplysningene kan sies å yte et minstebidrag til samfunnsdebatten, eventuelt at de inngår som et nødvendig ledd i formidlingen.¹³⁶

I ”Ambulansesjåfør-saken”¹³⁷ som er den nyeste avsagte dommen innenfor norsk rett, fastsetter retten nettopp dette. Det som publiseres bør ha allmenn interesse og bidra til samfunnsdebatten. Videre uttaler de at inngrep i friheten til å ytre seg må begrunnes. Grove beskyldninger skjerper kravet til grunnlaget beskyldningen bygger på. For å være beskyttet av ytringsfriheten må man handle i god tro og fremstille korrekt og troverdig informasjon i sammenhold med journalismens etikk jf. storkammer dommen om Bladet Tromsø mfl. mot Norge av 20. mai 1999 avsnitt 65.

Videre må beviskravene for faktum i det publiserte materialet som et utgangspunkt ha alminnelig sannsynlighetsovervekt. Kravet til bevis vil avhenge av grovheten av beskyldningen og graden av verdivurderingen. Utsagn bør tolkes i lys av hvordan en helt ordinær leser vil oppfatte dem.

Anvendt på privatpersoners bruk av sosiale medier må det i likhet med pressen anføres at meldinger som inneholder sensitive og private opplysninger som kan identifisere en gitt person, må derfor utgjøre et minstebidrag til samfunnsdebatten for å være vernet av ytringsfriheten.

3.3.1.2 Fakta-påstander v. verdivurderinger

Består meldingen av et ærekrenkende utsagn må den i tillegg til å yte et minstebidrag til samfunnsdebatten, vurderes utfra om den baseres på faktaopplysninger eller verdivurderinger.

¹³⁶ Wessel-Aas, Uhuru.no. Lenke hentet 19.04.14. <http://www.uhuru.biz/?p=1328>

¹³⁷ Rt. 2014 s. 152

Innfortolket i EMK artikkel 10 er retten til den frie meningsdannelse, altså retten til å ha en mening. Retten til å ha en mening blir sett på som et av de grunnleggende rettighetene innfortolket i ytringsfriheten. Derav stilles det mildere krav til en verdivurderinger. Som vi har sett gjennom rettspraksis stilles det strengere krav til fakta-påstander. Grunnen til dette er at fakta-påstander baseres på et faktum, som igjen bør kunne bevises.

Anvender man skl. § 3-6a i et illustrasjonsøyemed, følger det av paragrafens annet ledd blant annet at en ærekrenkende ytring ikke medfører ansvar hvis den krenkende har hatt mulighet til å imøtegå ytringen. Anført på sosiale medier kan dette være vanskelig med tanke på den spontane formen meldinger via sosiale medier kommer i. Privatpersoner får da liten mulighet til å imøtegå slike meldinger.

3.3.1.3 Er beskyldningen sannferdig?

Består den ærekrenkende meldingen av en sann beskyldning vil den som en klar hovedregel være rettmessig, med mindre den krenker andres rett til vern av privatliv. En udokumentert beskyldning er imidlertid heller ikke automatisk rettsstridig. Fremsettes den som et ledd i samfunnsdebatten, og i kontekst som et forsvarlig ledd til ”sannhetssøking”, vil den kunne være beskyttet av ytringsfriheten.¹³⁸ Strl. § 390 verner henholdsvis formidlingen av sanne opplysninger, samt vernet mot usanne opplysninger. Dette ble lagt til grunn i Høyesteretts avgjørelse, Rt. 2007 s. 687 ”Big Brother saken”. De ble videre lagt til grunn at strl. § 390 samsvarer med kravene i EMK artikkel 8 og 10.

I forhold til ytringer som krenker privatlivets fred er det ikke en hovedregel som det anføres for ærekrenkelser, der informasjonen som publiseres må være sannferdig. Ved opplysninger som krenker privatlivets fred er det snakk om opplysninger som ikke hører hjemme i offentligheten. Den omtalte skal måtte slippe å måtte stå til ansvar for slike meldinger, noe som indirekte vil bli følgen dersom en bevisføring blir avgjørende.¹³⁹

Sammenfatningsvis er det svært få privatpersoner som er klar over følgene som kan oppstå etter å ha valgt å benytte seg av ytringsfriheten via sosiale medier som Twitter, Facebook eller

¹³⁸ Wessel-Aas, Uhuru.no. Lenke hentet 19.04.14. <http://www.uhuru.biz/?p=1328>

¹³⁹ Wessel-Aas, Uhuru.no. Lenke hentet 19.04.14. <http://www.uhuru.biz/?p=1328>

blogg, hvis ytringen strider med vernet mot privatlivets fred og vernet om omdømme. Mange bruker sosiale medier som en plattform for å utagere på ting de synes er urimelig eller urettferdig eller videreformidler andres meninger. I løpet av noen tastetrykk er denne meldingen spredd utover internett og kan være svært vanskelig å fjerne.

De begrensningene i ytringsfriheten som rettspraksis stiller opp etter en korrekt anvendelse av rettskildene bør i all hovedsak også gjelde for privatpersoners bruk av sosiale medier, på lik linje med pressen.

3.3.1.4 "Blogger-avgjørelsen"

En av Norges første avgjørelser på området som direkte berører bruken av sosiale medier er avgjørelsen avsagt i Oslo byfogdembete – TOBYF-2013-39383, 3. april 2013. Her ble det vedtatt begjæring om midlertidig forføyning etter at en blogger hadde publisert privatsensitivt innhold knyttet opp mot flere navngitte personer.¹⁴⁰ Retten påla bloggeren å fjerne innholdet i to blogginnlegg samt alle lenker og tilsvarende omtale av saksøkerne.¹⁴¹

For at retten skulle vurdere om den midlertidig forføyningen skulle tas til følge, måtte saksøker sannsynliggjøre så vel krav som sikringsgrunn, jf. tvisteloven (heretter tvl.) § 34-2.¹⁴² Retten bemerket at det som var spesielt med denne saken er at den legger til grunn at midlertidig forføyning kan benyttes for å hindre en ellers uopprettelig skade forårsaket av ytringer jf. "Brennpunkt-saken" Rt. 2007 s. 404.¹⁴³ På bakgrunn av opplysningene i begjæringen anså retten det tilstrekkelig sannsynliggjort at saksøkerne hadde krav på at saksøkte fjernet innholdet i blogginnlegget slik det fremstod i den nedlagte påstand.¹⁴⁴ Retten viste til at det dreide seg om åpenbart privatsensitiv informasjon som retten mener er en overtrødelse av straffeloven § 390 om krenkelse av privatlivets fred. Her viste retten blant annet til "Big-brother-saken" Rt. 2007 s. 687, hvor Høyesterett tolket straffeloven § 390 i tråd med kravene i EMK

¹⁴⁰ TOBYF-2013-39383, sammendrag ved lovdata.

¹⁴¹ TOBYF-2013-39383, sammendrag ved lovdata

¹⁴² TOBYF-2013-39383, "Rettens vurdering"

¹⁴³ TOBYF-2013-39383, "Rettens vurdering"

¹⁴⁴ TOBYF-2013-39383, "Rettens vurdering"

artikkel 8 og 10, personvernet står sterkt i forhold til ytringsfriheten ved omtale av personer som ikke har samfunnsfunksjoner.¹⁴⁵

Retten anså det som nødvendig å få til en midlertidig ordning i dette omtvistete forholdet for å avverge en vesentlig skade eller ulempe som saksøktes adferd gir grunn til å frykte. Retten mente videre at selv om det allerede hadde skjedd en skade ville denne skaden kunne eskalere gjennom ytterligere publisitet. Blogginlegget dreide seg om informasjon som ikke skulle vært offentliggjort. Innholdet var også av en slik karakter at andre enn saksøkerne ble rammet.¹⁴⁶

I denne saken ble bloggeren dømt til å fjerne blogginnleggene, samt alle lenker og tilsvarende omtale av saksøkerne. Bloggeren ble også dømt til å betale saksomkostninger til saksøkerne. Dette er den første avgjørelsen i Norge hvor en blogger blir felt for å ha kommet med personkrenkende ytringer.

Denne avgjørelsen kan være retningsgivende for andre privatpersoner som bruker sosiale medier. Avgjørelsen kan statuere et eksempel på hva som kan være følgende ved publiseringen av innlegg som navngir personer og hendelser som kan virke ærekrenkende og belastende for den krenkende part. Bruken av midlertidig forføyning i slike saker kan være nødvendig ved å få bukt på problemet raskt og ikke utsette den krenkende part for eventuelle ytterligere skade. Når en sak av slik karakter har vært behandlet i Norge vil trolig saker av samme art følges opp på tilsvarende måte.

3.3.1.5 "Instagram-dommen"

Et annen type av sosiale medier som hyppig brukes av privatpersoner er bildedelingstjenesten Instagram. Instagram er tilgjengelig på i-Phone, Android telefoner, nettbrett og via internett på en datamaskin.

En dom fra Sverige avsagt i Gøteborgs Tingrett, dom av 25. juni 2013 B 705-13, heretter omtalt som "Instagram-dommen", viser hvor galt det kan gå ved benyttelsen av denne tjenesten.

¹⁴⁵ TOBYF-2013-39383, "Rettens vurdering"

¹⁴⁶ TOBYF-2013-39383, "Rettens vurdering"

Saken omhandler to jenter, henholdsvis 15 og 16 år, som hadde bedt folk om å sende inn bilder av ”Gøteborgs største horer” til en Instagram-konto de hadde opprettet.¹⁴⁷ De hadde videre laget en egen ”hasj-tag” slik at alle bilder som er ment å passe inn i deres konto automatisk faller inn under en spesiell gruppe på instagram, slik at de blir lettere å finne. Deretter ble en rekke bilder av navngitte jenter lagt ut på bildedelingstjenesten ledsaget av diverse nedsettende tekster.

Det ble tatt ut offentlig tiltale mot de to jentene, for grove ærekrenkelser. Begge jentene ble straffedømt. 15-åringen ble dømt til ”Ungdomsvård” det vil si et slags barneverntiltak, og 16-åringen ble dømt til samfunnstjeneste.¹⁴⁸ De ble i tillegg dømt til å betale til sammen SEK 570.000 (med halvpart hver) til i alt 38 fornærmede.¹⁴⁹

Denne dommen avsagt i Gøteborgs Tingrett kan statuere som et eksempel for norske privatpersoner, slik at de kan få en større forståelse for og innsikt i hvilke krefter de setter seg ut for når de velger å opptre som egne ”publisister”.

Vedrørende spørsmål stilt innledningsvis, hvor grensene går for hvilke ytringer som omfattes av ytringsfriheten og hvilke som krenker en annens privatliv eller omdømme, avgjøres av flere faktorer. Først må det avgjøres om meldingen består av krenkelser av privatlivets fred, omdømme eller begge. Besvares dette bekreftende kan meldingen likevel være beskyttet av ytringsfriheten hvis den er av allmenn interesse og utgjør et bidrag til samfunnsdebatten. Videre som omtalt ovenfor må det skilles mellom fakta-påstander og verdivurderinger, sannferdigheten og om det dreier seg om opplysninger vedrørende det offentlige- eller privatpersoner. Hver enkelt sak må vurderes selvstendig etter de kriteriene EMD og Høyesterett har oppstilt som gjeldende rett. På bakgrunn av lovenes teknologinøytralitet anvendes de også på privatpersoners bruk av sosiale medier.

¹⁴⁷ Wessel-Aas- Uhuru.no – ”Sosiale medier og ytringsfrihetens grensen – learning the hard way” lenke lastet opp 19.04.14. <http://www.uhuru.biz/?p=1338>

¹⁴⁸ Wessel-Aas- Uhuru.no – ”Sosiale medier og ytringsfrihetens grensen – learning the hard way” lenke lastet opp 19.04.14. <http://www.uhuru.biz/?p=1338>

¹⁴⁹ Wessel-Aas- Uhuru.no – ”Sosiale medier og ytringsfrihetens grensen – learning the hard way” lenke lastet opp 19.04.14. <http://www.uhuru.biz/?p=1338>

Vedrørende spørsmålet, om det kan stilles like strenge krav til privatpersoner som til pressen, vil dette svaret utfra denne vurderingen besvares bekreftende. Når privatpersoner velger å ytre seg via sosiale medier som en ytringskanal betyr ikke det ansvarsfrihet. De norske lover, herunder konvensjoner Norge er bundet av, omfatter bruken av sosiale medier på lik linje på forhold som omhandler pressen. Pressen på den annen side har en annen rolle enn privatpersoner som benytter sosiale medier. Privatpersoner ytrer seg i kraft av seg selv, som en egen person mens pressen med sine journalister er en type profesjon. Gjennom rettspraksis har pressen blitt omtalt som en "public watchdog", noe som vil si at de har ansvar for å passe på og følge med på hva som skjer i samfunnet og komme med gode kritiske innlegg til samfunnsdebatten. Det kan ikke pålegges privatpersoner samme ansvar ved publisering av meninger via sosiale medier.

Privatpersoner burde være mer opplyst om de begrensningene som eksisterer innenfor ytringsfriheten, når de velger å benytte seg av sosiale medier. I tillegg burde det inngå i de ulike sosiale mediene en opplysningsplikt, en type informasjon vedrørende ytringer og personvern. Igjen kan et problem bli her at privatpersoner sjeldent leser slike dokumenter før de tar i bruk sosiale medier eller en app. En annen utfordring er at lovgivingen kan være vanskelig å få tak på for en privatperson uten noen juridisk bakgrunn.

Oppsummert er en beskyttet privatsfære en forutsetning for at individer kan utvikle seg som myndige deltagere i samfunnsdebatten. En beskyttet privatsfære er også en forutsetning for at ytringsfriheten skal fylle sin rolle i et demokratisk samfunn.¹⁵⁰

3.4 Internett glemmer ikke

Et sentralt spørsmål ved bruken av sosiale medier er når privatpersoner velger å ytre seg ved via sosiale medier, blir disse ytringene noensinne helt borte?

Det er ingen garanti for at et publisert innlegg blir borte fra internett selv om det slettes. Når vi kommuniserer digitalt lagres som regel kommunikasjon og meldinger automatisk. Når et

¹⁵⁰ Wessel-Aas- Uhuru.no – "Sosiale medier og ytringsfrihetens grensen – learning the hard way" lenke lastet opp 19.04.14. <http://www.uhuru.biz/?p=1338>

innhold lagres digitalt er det igjen enkelt å kopiere.¹⁵¹ Som et resultat av dette kan man potensielt få et meget stort publikum.¹⁵²

Lagring av ytringer og meldinger digitalt fører også til at de blir søkbare for offentligheten. Man trenger ikke en gang å vite akkurat hvilke ord man skal bruke for å finne det man leter etter. Ulike søkemotorer som Google, Yahoo og lignende er utformet på en slik måte at de bruker synonymer eller ord fra andre språk for å finne det du leter etter.¹⁵³

På bakgrunn av dette har det blitt knyttet en lang rekke personvernбекymringer, deriblant at folk i vanvare kan komme til å dele informasjon av personlig karakter og dermed øke faren for hacking, phishing og identitetstyveri. Sosiale medier kan som vi har sett av rettspraksis ødelegge noens renommé gjennom sladder og rykter. Voksne, barn og unge, kan bli offer for uønsket kontakt og/eller trakassering.¹⁵⁴

En annet problem i forhold til digital lagring av ytringer er når privatpersoner tar bilder av hendelser, meldinger og lignende som ligger på ulike sosiale medier. Dette kan de gjøre ved bruk av sin mobiltelefon, ved såkalt ”skjermdumping” som betyr å ta bilde av sin egen skjerm. På denne måten finnes det ingen garanti for at ting som blir lagt ut via sosiale medier noen gang blir slettet.

3.5 Retten til eget bilde

Et ordtak sier, at ”et bilde sier mer enn tusen ord”. For pressen har bilder, fotografier og filmer i tillegg til tekst lenge vært et fast virkemiddel. Bilder brukes ofte fordi de forteller mer enn hva språket alene kan formidle.¹⁵⁵ Digitalisering, både av selve framstillingsteknikken og av

¹⁵¹ Aalen (2012) s. 117

¹⁵² Aalen (2012) s. 117

¹⁵³ Aalen (2012) s. 118

¹⁵⁴ Aalen (2012) s. 118 og Debatin et al. (2009) s. 84, Brandzæg & Luders (2009) s. 5

¹⁵⁵ Jon Wessel-Aas, ”Uhuru – Tanker og kommentarer om rettsstat og menneskerettigheter”. ”Bruk av personbilder i media-rettslig oppdatering” (Publisert i Norsk Redaktørforenings Årbok for 2009, utgitt i april 2009). Lenke: <http://www.uhuru.biz?p=9> Hentet 03.04.14

formidlingsteknikken, har medført til en nesten uendelig stort arkiv av bilder fysisk tilgjengelig for omverden.¹⁵⁶

Ved fremveksten av sosiale medier og privatpersoners bruk av dette har medført at bilder deles over nettet mer en noen gang tidligere, som igjen medfører at tilgjengeligheten av bilder øker. Ved bruk av ulike søkemotorer som for eksempel ”Google” medfører at man får opp en uendelig stor mengde bilder. Å stadfeste hvem som har eierskap til alle disse bildene kan være en umulig oppgave. Ulike sosiale medier som for eksempel Instagram går utelukkende på bildedeling. Her deles ikke bare egne bilder men også andres bilder deles hyppig.

Åndsverkloven § 45c¹⁵⁷ omhandler retten til eget bilde. Hovedregelen kommer til uttrykk av ordlyden i paragrafens første ledd som sier at et fotografi av en person ikke kan gjengis eller vises offentlig uten samtykke av den avbildede. Unntakene fra hovedregelen står listet opp fra bokstav a til e under paragrafens første ledd.

I sosiale medier er bilder en svært viktig faktor. Privatpersoner legger ut hundrevis av bilder via sosiale medier daglig. Noen legger ut bilder motivert av et behov for å uttrykke seg og vise hvem man er. Andre legger ut bilder fra sosiale settinger og lignende. Svært få privatpersoner ber om samtykke før de legger ut bilder fra en begivenhet. Et bilde kan legges ut uten innhenting av samtykke hvis det omfattes av noen av unntakene listet opp i åndsverkloven § 45c bokstav a til e, gjør det ikke det må det som en hovedregel alltid innhentes samtykke fra den avbildede.

Personopplysningsloven §§ 8 og 9¹⁵⁸ stiller vilkår for all elektronisk behandling av personopplysninger. Begrepet ”personopplysning” favner svært vidt og omfatter alle opplysninger og vurderinger som kan knyttes til en enkeltperson, i prinsippet også positiv omtale.¹⁵⁹ Felles for åndsverkloven og personopplysningsloven er at de beskytter mot enhver bruk av bilde

¹⁵⁶ Jon Wessel-Aas, ”Uhuru – Tanker og kommentarer om rettsstat og menneskerettigheter”. ”Bruk av personbilder i media-rettslig oppdatering” (Publisert i Norsk Redaktørforenings Årbok for 2009, utgitt i april 2009). Lenke: <http://www.uhuru.biz?p=9> Hentet 03.04.14

¹⁵⁷ Lov om opphavsrett til åndsverk mv. (Åndsverkloven) Lov av 12.mai 1961 nr. 2

¹⁵⁸ Lov om behandling av personopplysninger. (Personopplysningsloven) Lov av 14.april 2000 nr. 31

¹⁵⁹ NOU 2011:12 punkt 5.3.1

eller personopplysning hvor den berørte ikke har samtykket til bruken.¹⁶⁰ Personopplysningsloven er ikke teknologinøytral.

I Rt. 2001 s. 1691 (teazer.tv-kjennelsen) behandlet Høyesteretts kjæremålsutvalg en sak som gjaldt åndsverkloven § 45c og retten til å vise et fotografi når de avbildede ikke hadde gitt sitt samtykke.¹⁶¹ Gjengivelsen av bildet hadde skjedd på et nettsted som markedsfører seg selv som et pornografisk nettsted. På dette nettstedet var det lagt ut et bilde av to tidligere deltakere i et tv-program, tatt under et moteshow i Oslo. Kjæremålsutvalget kom enstemmig til at åndsverkloven § 45c kom til anvendelse og forhindret at bildet kunne benyttes uten samtykke fra de avbildede.¹⁶² Kjæremålsutvalget begrunnet dette i at hensynet til ytringsfriheten, Grl. § 100 og EMK artikkel 10, ikke tilsa noen innskrenkende tolkning av åndsverkloven § 45c bokstav a hvor samtykke ikke trenger å innhentes hvis avbildningen har ”har aktuell og allmenn interesse” i forhold til den aktuelle bruk.¹⁶³ Ytringsfriheten ble veid opp mot et samfunnsmessig synspunkt, om hvor viktige ytringene var. Ved avveiningen av hvorvidt ”avbildningen har aktuell og allmenn interesse” avhenger dette av to ting; allmennhetens informasjonsbehov og vernet av de avbildede som ble utsatt for misbruk av bilde i en krenkende sammenheng. I dommen ble det utslagsgivende at bildene ble brukt i en pornografisk sammenheng, slik at ytringene ble sett på som uviktige i dette tilfellet.

Privatpersoner anvender sosiale medier og publiserer bilder ledsaget av informasjon om venner og kjente i private gjøremål. Disse bildene publiseres ofte uten å ha innhentet samtykke på forhånd, som igjen i prinsippet rettstridig.¹⁶⁴ Årsaken til dette er at de i svært liten grad bidrar til samfunnsdebatten, eller har noe med dette å gjøre. Når privatpersoner likevel velger å publiserer bilder via sosiale medier, skyldes dette antagelig at folk ikke vet at det er rettstridig, eller at de avbildede ikke reagerer og/eller stilltiende samtykker i ettertid.¹⁶⁵ I følge åndsverkloven § 45c er det likevel som en hovedregel ulovlig å publisere bilder uten samtykke fra den avbildede.

¹⁶⁰ NOU 2011:12 punkt 5.3.1

¹⁶¹ NOU 2009:1 punkt 13.2.2.2 ”Rettspraksis fra Norges Høyesterett” jf. Rt. 2001 s. 1691

¹⁶² NOU 2009:1 punkt 13.2.2.2 ”Rettspraksis fra Norges Høyesterett” jf. Rt. 2001 s. 1691

¹⁶³ NOU 2009:1 punkt 13.2.2.2 ”Rettspraksis fra Norges Høyesterett” jf. Rt. 2001 s. 1691

¹⁶⁴ Wessel-Aas (2013) s. 83

¹⁶⁵ Wessel-Aas (2013) s. 83

3.5.1 Sosiale medier overtar rettighetene til det privatpersoner publiserer

Svært mange sosiale nettverk som Facebook og Instagram krever at man samtykker til en rekke punkter før man kan ta det i bruk. Dokumentene er ofte svært lange og uoversiktlige, og svært få privatpersoner leser gjennom alle punktene før de samtykker. Et slikt samtykke kan innebære en slags fraskrivelse av rettighetene til blant annet bildene man publiserer.

Facebook har på sin hjemmeside <https://www.facebook.com/legal/terms> et dokument som heter, ”Statement of Rights and Responsibilities”. I innledningen til dokumentet står det formulert at ved å ta i bruk Facebook blir man automatisk enig i det som står i dette dokument.¹⁶⁶ Under punkt 2 i dokumentet som heter ”Sharing Your Content and Information”, det vil si deling av ditt innhold og informasjon ved bruken av Facebook, står det følgende i punkt 1;

”For content that is covered by intellectual property rights, like photos and videos (IP content), you specifically give us the following permission, subject to your [privacy and application settings](#): you grant us a non-exclusive, transferable, sub-licensable, royalty-free, worldwide license to use any IP content that you post on or in connection with Facebook (IP License).¹⁶⁷ This IP License ends when you delete your IP content or your account unless your content has been shared with others, and they have not deleted it”¹⁶⁸.

Dette innebærer at ved å melde seg inn i Facebook og følgende ta denne tjenesten i bruk samtykker du til å gi Facebook; ”...en ikke-eksklusiv, overførbar, vederlagsfri, underlisensbar, og verdensomfattende lisens til å bruke alt opphavs -beskyttet innhold du publiserer på eller i forbindelse med Facebook (åndsverklisens)”.¹⁶⁹

Innholdet i ordene ”overførbar” og ”underlisensbar” innebærer at Facebook ikke kan selge dine bilder som du deler på Facebook, men de kan lisensiere bildene dine, det vil si potensielt låne de ut mot et lite vederlag.¹⁷⁰ Instagram har tilsvarende rettigheter. Dette gjør at Facebook og Instagram sikrer seg rettigheter utover det de behøver for å drive slike sosiale medier. Det-

¹⁶⁶ Norsk oversettelse fra innledningen av meg. <https://www.facebook.com/legal/terms> Lenke hentet: 03.04.14

¹⁶⁷ Understreking utført av meg.

¹⁶⁸ ”Statement of Rights and Responsibilities” <https://www.facebook.com/legal/terms> Lenke hentet: 03.04.14

¹⁶⁹ <http://www.bt.no/nytte/digital/Deler-du-bilder-i-sosiale-medier-3091518.html#.Uz1VnJVmevv> Lenke hentet: 03.04.14

¹⁷⁰ <http://www.bt.no/nytte/digital/Deler-du-bilder-i-sosiale-medier-3091518.html#.Uz1YP5Vmevv> Lenke hentet 03.04.14

te medfører at de kan tjene penger på det privatpersoner legger ut og deler på sosiale medier.¹⁷¹

Ved dagens utbredte bruk av såkalt ”hashtagging” gjør at bildene man publiserer på sosiale medier knytter seg til en bestemt gruppe med bilder. For eksempel hashtagger du bildet ditt med ”London”, (#london), vil akkurat ditt bilde være en av de som kommer opp når andre brukere av tjenesten søker på ”#london”. Dette medfører at bildene blir lett tilgjengelig for andre brukere men også for eventuelle tredjepersoner som tjenesten kan ”låne” bildene ut til. Dette er et resultat av ”samtykket” når man tar i bruk tjenesten.

Mange privatpersoner er ikke klar over det brede samtykket bruken av sosiale medier innebærer. Følgene av å dele informasjon, meldinger, bilder og lignende kan føre til at en eventuell tredjeperson har rett til å ”låne” det du deler. Som privatperson bør man her spørre seg om man vil dele noe som tredjepersoner potensielt kan låne og videre om man kan stå for det man deler og eventuelle følger dette kan medføre.

3.6 Dele-kulturen

Ytringsfriheten verner både ytringens innhold og form. Ytringsfriheten er en teknologinøytral rettighet. Den som ytrer seg, står fritt til å velge ytringskanal og formidlingsteknikk.¹⁷² Prinsippet om teknologinøytralitet omfatter også gjengiveren av en ytring, også den står fritt til å velge ytringskanal og formidlingsteknikk.¹⁷³ Hvorvidt en videreformidler rammes som selvstendig krenker eller medvirker beror på ordlyden i ansvarsregelen som gjøres gjeldende.¹⁷⁴

”Dele-kulturen” innebærer videreformidling av andres ytringer. Det må her sondres mellom hvem som er ansvarlig for ytringen og hvem som videreformidler den. Kyrre Eggen, advokat og dr. juris ved UiO, bruker sontringen mellom den ”originære” ytreren, det vil si den opprinnelige ytreren, og tredjemann som videreformidler ytringen. Skal formidleren holdes an-

¹⁷¹ <http://www.bt.no/nytte/digital/Deler-du-bilder-i-sosiale-medier-3091518.html#.Uz1YP5Vmevv>
hentet: 03.04.14

Lenke

¹⁷² NOU 2011:12 punkt 13.4 s. 154 - 155

¹⁷³ NOU 2011:12 punkt 13.4 s. 154 - 155

¹⁷⁴ NOU 2011:12 punkt 13.5 s. 156

svarlig for videreformidling av en ytring, er det en forutsetning at den ytring som formidles er ulovlig.¹⁷⁵

Juridisk sett anses vi selvstendig ansvarlig for publisering av andres ytringer.¹⁷⁶ Dette gjelder selv om det fremgår i videreformidlingen hvem eller hva som er den opprinnelige kilden til innholdet i ytringen.¹⁷⁷ Strider ytringen mot norsk lov, blir det spørsmål om det aktuelle lovforbudet som ytringen strider med også rammer videreformidleren. Man kan her sondre mellom direkte krenkelse av et lovbrudd og medvirkning.¹⁷⁸

Et eksempel på en direkte krenkelse av et lovbrudd er strl. § 247, jf. ordene i lovteksten; ”eller som medvirker dertil” i paragrafens første ledd. Strl. § 247 omfatter ærekrenkende ytringer og er utformet slik at videreformidlingen også rammes.

Medvirkning deles opp i strafferettslig medvirkning og sivilrettslig medvirkning. Innenfor strafferettslig medvirkning finnes det innen norsk rett ingen generell regel vedrørende strafferettslig medvirkning. Man må her tolke hver enkelt lovregel og ta en selvstendig vurdering på om videreformidleren har vært med på å medvirke til et eventuelt lovbrudd.¹⁷⁹ Eksempler på strafferettslige lovregler som inneholder en medvirkningsklausul er strl. §§ 246-247.

Innenfor sivilrettslig medvirkningsansvar er den generelle regelen at dersom ytringen medfører økonomisk tap så kommer skl. § 5-3 til anvendelse. Skl. § 3-6 er hjemmel for oppreisningserstatning ved ærekrenkelser og krenkelser av privatlivets fred. Denne bestemmelsen får anvendelse dersom det ikke er lidt noe økonomisk tap som en konsekvens av ytringen.¹⁸⁰

Kyrre Eggen uttaler sin bok ”Ytringsfrihet” fra 2002, på side 438, at;

” Etter norsk rett kan man som en generell, om enn noe upresis, regel legge til grunn at den som videreformidler andres ulovlige ytringer, faller inn under de objektive vilkår i

¹⁷⁵ Eggen (2002) s.437

¹⁷⁶ Wessel-Aas (2013) s. 95

¹⁷⁷ Wessel-Aas (2013) s. 95

¹⁷⁸ Eggen (2002) s. 437

¹⁷⁹ Eggen (2002) s. 437

¹⁸⁰ Eggen (2002) s. 438

lovbudet som ulovliggjør ytringen”. For at formidleren skal være ansvarlig for ytringens ulovlighet må de subjektive vilkårene for straff eller erstatning være oppfylt. På forhold hvor formidleren av ytringen har positivt kjennskap innholdet, vil de subjektive vilkårene normalt være oppfylt.¹⁸¹

I dagens samfunn med befolkningens aktive bruk av sosiale medier er det flere arenaer som benyttes til videreformidling av andres ytringer. Ved bevisst å legge ut en Twitter melding med informasjon som inneholder sensitive private opplysninger, blir du selvstendig rettslig ansvarlig for innholdet selv om du ikke opprinnelig var kilden til innholdet. Dette gjelder også hvis du ”Retweeter” (gjengir) en annen persons Twitter-melding. Det avgjørende er hvem som har publisert eventuelt republisert innholdet i Twitter-meldingen.¹⁸² Twitter er bare et eksempel på en type sosial medier som privat personer kan benytte seg av for å dele og videreformidle informasjon. Det skal bare noen enkle taste trykk til før informasjonen er delt og spredt over internett.

Ved ærekrenkende ytringer kan man under visse omstendigheter videreformidle utsagn ansvarsfritt. Det må da skje på en måte hvor beskyldningen blir videreformidlet i en kontekst der kilden fremgår, og den beskyldte selv får anledning til å komme til ordet. Videre må innholdet formidles på en kritisk og balansert måte. Man kan også ved en videreformidling ta uttrykkelig avstand fra påstanden eller endatil søke å motbevise den.¹⁸³

Man kan spørre seg om det ansvaret som kan foreligge ved å formidle andres ytringer kan innebære en begrensning i ytringsfriheten. Eksempler hvor ytringsfriheten kan begrunne eksplisitte lovregler som unntar formidlere fra ansvar er strl. §§ 254 og 382 annet ledd.¹⁸⁴ Etter strl. § 254 følger det eksplisitt av ordlyden i første ledd; ”(...)omfatter ikke den som bare har deltatt ved teknisk framstilling eller distribusjon av skriftet”. Det vil si at ansvaret for den ærekrenkende ytringer ikke omfatter de som kun har deltatt på den tekniske fremstillingen og distribusjonen i følge loven. Tilsvarende samme formulering finnes i strl. § 382 annet ledd, hvor de som har deltatt i den tekniske fremvisningen ikke omfattes av straffeansvaret.

¹⁸¹ Eggen (2002) s. 438

¹⁸² Wessel-Aas (2013) s. 95

¹⁸³ Wessel-Aas (2013) s. 96

¹⁸⁴ Eggen (2002) s. 438

Kyrre Eggen sonderer i boken ”Ytringsfrihet” fra 2002, mellom ”journalistisk” og ”teknisk” videreformidling, ved vurderingen av om videreformidlingen av en ytring er ulovlig eller beskyttet av ytringsfriheten.¹⁸⁵ Ved den ”journalistiske” videreformidlingen faller tilfeller hvor videreformidleren selv velger ut stoffet som skal publiseres, og på hvilken måte og form det skal fremstilles. Eksempler på dette er et intervju i pressen, en reportasje eller gjengivelse av ytringer i en artikkel.¹⁸⁶

Ved den ”tekniske” videreformidlingen faller enhver som er med på å formidle andres ytringer ut til allmennheten uten å endre ytringens substansielle innhold.¹⁸⁷

Ytringer via sosiale medier er en blanding mellom ”journalistisk” og ”teknisk”. Det er en type fasilitet som bidrar til rask elektronisk spredning av ytringer som når ut til et bredt publikum. Sosiale medier oppfordrer privatpersoner til å dele andres innhold og ytringer. Man bør som privatperson trekke seg tilbake og tenke gjennom hva man ønsker å videreformidle og hva man selv kan stå inne for når meldingen når ut til samfunnet.

Det sentrale poenget er at vi som privatpersoner som en hovedregel er fullt og selvstendig ansvarlige for innholdet i de meldingene eller kommentarene vi selv publiserer selv, selv om det dreier seg om videreformidling av en annens ytring (hovedkilden).¹⁸⁸

3.7 Slettmeg.no

Slett meg.no er en hjelpetjeneste som skal bistå publikum som opplever personvernkrænkelser på internett. Denne tjenesten er offentligrettslig forankret som en gren av Datatilsynet, men tjenesten utøver ikke selv offentligrettslig myndighet.¹⁸⁹

Hovedaktiviteten til slettmeg.no er å gi råd og veiledning til de som henvender seg via telefon, e-post, kontaktskjema eller via chat. Slettmeg.no gir både veiledning og praktisk hjelp. Vei-

¹⁸⁵ Eggen (2002) s. 439

¹⁸⁶ Eggen (2002) s. 439

¹⁸⁷ Eggen (2002) s. 439

¹⁸⁸ Wessel-Aas (2013) s. 96

¹⁸⁹ NOU 2011:12 punkt 5.4 ”Slettmeg.no” s. 42

ledningen kan bestå i hvordan man rapporterer en falsk profil, regler for publisering av bilder, hvordan man kan fjerne oppføring i nettkataloger og lignende. Den praktiske hjelpen kan være i å spore opp ansvarssubjekter bak krenkende innhold på nett, hjelpe til å spore opp administratorer/eiere av en netttjeneste, hjelp til å fylle ut klageskjemaer eller hjelp til å benytte selvbetjente slettefunksjoner.¹⁹⁰ Slettmeg.no har ikke myndighet til å kreve sletting av uønsket informasjon på nett eller til selv å foreta sletting. Tjenesten skal arbeide for å komme frem til minnelige løsninger.¹⁹¹

Denne hjelpetjenesten kan bistå privatpersoner med svar og praktisk hjelp. Det finnes ikke konkrete tall på hvor mange som får hjelp daglig av slettmeg.no. Statistikk fra 2010 viser at fra 8. mars til 31. desember (2010) håndterte slettmeg.no 3236 henvendelser.¹⁹² Denne statistikken viser at pågangen er stor. Denne pågangen har neppe avtatt med dagens hyppige vekst av bruken av sosiale medier og den stadige utviklingen sosiale medier er under.

¹⁹⁰ NOU 2011:12 punkt 5.4 "Slettmeg.no" s. 42 og slettmeg.no

¹⁹¹ NOU 2011:12 punkt 5.4 "Slettmeg.no" s. 42 og slettmeg.no

¹⁹² NOU 2011:12 punkt 5.4 "Slettmeg.no" s. 42

4 Avslutning

Privatpersoners bruk av sosiale medier øker kraftig. Publisering ved bruk sosiale medier innebærer at en privatperson kan publisere informasjon for en vid krets uten å gjennomgå noen form for redaksjonell kontroll før meldingen publiseres og uten å besitte noen form for profesjonell erfaring eller et sett av etiske normer å forholde seg til.¹⁹³

Mulighetene den enkelte bruker har ved sosiale medier til å publisere, gjør at disse også kan misbrukes til spredning av mobbing, sjikane, rasistiske ytringer og lignende.¹⁹⁴ Også utenfor tilfeller av bevisst misbruk kan bruken av sosiale medier medføre utfordringer for personvernet. Grensene mellom det private og det offentlige viskes ut, og både bilder og tekst berører ofte personlige forhold.¹⁹⁵

Mange kan ha et inntrykk av at Internett er et mer lovløst område enn andre møteplasser i samfunnet og at man lettere kan komme unna med ting som man ellers ikke hadde våget. Problemet er neppe mangler på regler som gir berørte personer materielt vern mot utsagn og ytringer. Utfordringen består heller av at lovgivningen og mengden av ulike krenkelser er så omfattende og spredningen så stor at formell håndheving kan være vanskelig.¹⁹⁶

Sosiale medier er i stadig utvikling, og utvikler seg meget raskt. Det er gjennom befolkningen og samfunnet for øvrig at de sosiale mediene utvikler seg. Skaperne av de sosiale mediene ser på bruken til privatpersoner og forsøker å effektivisere den slik at den kan passe inn i vår hverdag.

Når samfunnet utvikler seg og vi får ny teknologi og økt tilgang på ulike sosiale medier. Kan vi stille oss spørsmålet om dagens lovgivningen er tilstrekkelig? Eller er det behov for en revisjon slik at dagens lovgivning er bedre tilpasset den nye teknologien som samfunnet benytter seg av. Ved slike vurderinger må man først se på de tilfellene som gjør seg gjeldende ved

¹⁹³ NOU 2011:12 punkt 5.2

¹⁹⁴ NOU 2011:12 punkt 5.2

¹⁹⁵ NOU 2011:12 punkt 5.2

¹⁹⁶ NOU 2011:12 punkt 5.3.1

bruken, av sosiale medier for så å ta en vurdering på om det er noe prinsipielt nytt vi står ovenfor eller om vi kan bruke de reglene vi allerede har.

På bakgrunn av denne redegjørelsen av gjeldende rett, vil jeg si at Norge per i dag har fungerende og tilstrekkelig gode lover sammenholdt med de konvensjonene Norge er bundet av, som regulerer ytringsfriheten, privatlivets fred og ærekrenkelser. Utfordringen blir respekten privatpersoner har for disse lover og reglene og da spesielt på nett og innenfor sosiale medier.

Helt avslutningsvis vil jeg sette opp noen punkter enhver privatperson burde ta stilling til før man velger å publisere, eller dele noe via sosiale medier:

- Klargjøre om man ytrer seg i kraft av å være privatperson eller om man ytrer seg på vegne av en eventuelle arbeidsgiver eller organisasjon man arbeider for.
- Inneholder meldingen som skal publiseres privatsensitive opplysninger om andre personer eller opplysninger av krenkende art. I så fall, er ytringsfrihetsvernet tilstrekkelig for den type ytring?
- Hva er formålet med denne ytringen?
- Inneholder publiseringen et bilde av andre personer enn ytreren selv, er samtykk innhentet?
- Er ytringen tydelig nok?
- Ønsker privatpersoner å dele andres ytringer via sosiale medier med sine egne kontoer, må de finne ut om meldingen de deler inneholder informasjon av krenkende art, enten i form av privatliv og/eller omdømme. Videreformidleren er like rettsligansvarlig for ytringen, selv om de opprinnelig ikke var hovedkilden.
- Privatpersoner må ta stilling til at meldingen de ytrer kanskje aldri forsvinner, ønsker de å dele denne meldingen med hele verden for alltid?
- Og helt til slutt kan man spørre seg; ”Kan jeg stå for dette”?

5 Litteraturliste

Bøker/artikler

- Ulfstein, Geir og Ruud, Morten *Innføring i folkerett. 3. Utgave. Oslo 2006*
- Eggen, Kyrre *Ytringsfrihet – vernet om ytringsfrihet i norsk rett. Oslo 2002*
- Wessel-Aas, Jon *Norsk presses historie, Imperiet vakler. Bind 3. "Paradigmeskifte i pressefriheten". Oslo 2010*
- Staksrud, Elisabeth *Digital mobbing. Oslo 2013*
- Gisle, Jon *Jusleksikon. 3. Utgave. Drammen 2007*
- Eckhoff, Torstein, ved Helgesen, Jan E. *Rettskildelære. 5. Utgave. Oslo 2000*
- Boe, Erik *Innføring i juss. Juridisk tenkning og rettskildelære. Oslo 1996*
- Borvik, Bjørnar *Personvern og ytringsfrihet. Avveginga mellom kolliderande menneskerettar. Oslo 2011*
- Høstmælingen, Njål *Internasjonale menneskerettigheter. Oslo 2003*
- Borvik, Bjørnar *Utredning om det strafferettslige og sivilrettslige vernet mot ærekrenkelser. Forslag til lovbestemmelser i straffeloven 2005 og tvisteloven. Bergen 2008. Lenke lastet opp: 15.04.14:
<http://www.regjeringen.no/upload/JD/Vedlegg/Hoeringer/Utredning%20om%20aerekrenkelse.r.pdf>*
- Aalen, Ida *En kort bok om sosiale medier. Oslo 2012*

Brandtzæg, Petter Bae & Luders, Marika *Person- og forbrukervern i den nye medievirke-*
ligheten. (2009)

Utenlandsk litteratur

boyd, danah m & Ellison, Nicole B. *Social network sites: The definition, history, and*
scholarship” i Journal of Computer-Mediated Communication, vol.3 nr.1. (2007)

boyd, danah *Social Network sites as Networked Publics: Af-*
fordances, Dyanmics, and Implications”. Kappitel 2 i Papacharissi, Zizi (2011)

Workman, Michael *Computers in Human Behavior vol. 28 s. 217-*
225 (2012)

Livingstone, Sonia *New Media & Society vol. 10 nr,3, s. 393-411*
(2008)

Debatin, Bernhard *”Facebook and Online Privarcy: Attitudes, Be-*
haviors, and Unintended Consequences” i Journal of Computers-Mediated Communication
vol. 15 (2009)

Lover og forarbeider

NOU 1993:18 *Lovgivning om menneskerettigheter*

NOU 2004:6 *Mellom effektivitet og personvern*

NOU 2009:1 *Individ og integritet*

NOU 2011:12 *Ytringsfrihet og ansvar i en ny mediehverdag*

Innst.O.nr.73 (2008-2009)

Ot.prp. nr.33 (2004-2005)

Ot.prp.nr.22 (2008-2009)

Grunnloven *Kongeriget Norges Grundlov av 17. Mai 1814*

Straffeloven *Almindelig borgerlig Straffelov av 22.mai 1902*
nr.10

Menneskerettsloven <i>i norsk rett, av 21.mai 1999 nr.30.</i>	<i>Lov om styrking av menneskerettighetens stilling</i>
Menneskerettsloven, vedlegg 1. <i>EMK</i>	<i>Den europeiske menneskerettighetskonvensjon,</i>
Skadeerstatningsloven	<i>Lov om skadeserstatning av 13.juni 1969 nr.26</i>
Nye skadeerstatningsbestemmelsen <i>i kraft)</i>	<i>Skl. § 3-6a (Trer ikke i kraft før ny straffelov trer</i>
Personopplysningsloven <i>14.april 2000 nr. 31</i>	<i>Lov om behandling av personopplysninger av</i>
Åndsverkloven <i>nr.2</i>	<i>Lov om opphavsrett til åndsverk av 12.mai 1961</i>

Høyesterettsavgjørelser

Rt. 2000 s. 996 "Bøhler-saken"
Rt. 2001 s. 1691 "Teazer.tv-kjennelsen"
Rt. 2002 s. 764 "Nordlandsposten"
Rt. 2003 s. 928 "Tønsberg blad"
Rt. 2003 s. 1190 "Minnefond"
Rt. 2005 s. 1677 "Fævenn-saken"
Rt. 2007 s. 687 "Big Brother"
Rt. 2007 s. 404 "Brennpunkt"
Rt. 2008 s. 489 "Plata"
HR-2008-1480-A "Bryllupsfoto-saken"
Rt.2014 s. 152 "Ambulansesjåfør-saken"

Upubliserte avgjørelser

TOBYF-2013-39383, 3.april 2013

Utenlandske dommer

"Instagram-dommen". Gøteborgs Tingrett, dom av 25.juni 2013. B 705-13

Avgjørelser fra Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD)

EMD-1994-15890/89: Jersild v. Denmark, 23. september 1994

EMD-1999-21980/93: Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway, 20.mai 1999
 EMD-1999-23118/93: Nilsen and Johnsen v. Norge, 25.november 1999
 EMD-2000-26132/95: Bergens Tidende and others v. Norway, 2.mai 2000
 EMD-2000-59320/00: Von Hannover v. Germany, 25.juni 2004
 EMD-2004-53984/00: Radio France and others v. France, 30.mars 2004
 EMD-2004-64915/01: Chauvy and others v. France, 29.juni 2004
 EMD-2004-33348/96: CUMPĂNĂ AND MAZĂRE v. ROMANIA, 17. Desember 2004
 EMD-2007-510/04: Tønsberg blad AS and Haukom v. Norway, 1.mars 2007
 EMD-2009-28070/06: A. v. Norway, 9.april 2009
 EMD-2012-39954/08: Axel Springer AG v. Germany, 7.februar 2012
 EMD-2013-64569/09: Delfi AS v. Estonia, 10.oktober 2013
 EMD-2013-59545/10: Blaja News v. Poland, 26.november 2013
 EMD-2014-13258/09: Lillo-Stenberg and Sæther v. Norway, 16.januar 2014

Nettsteder

Det store norske leksikon	http://snl.no
Lovdata	http://lovdata.no
Blogg.no	http://blogg.no
Bergens Tidende	http://www.bt.no/nytte/digital/Deler-du-bilder-i-sosiale-medier-3091518.html#.Uz1VnJVmevv
Facebook	https://www.facebook.com/legal/terms
http://www.uhuru.biz	http://www.uhuru.biz En blogg av Advokat Jon
Wessel-Aas	
Merriam Websters ordbok på nett	http://www.merriam-webster.com
Statistisk sentralbyrå	http://www.ssb.no